

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

34E JAARGANG

WOENSDAG 27 APRIL 1949

No. 1668

COMMISSIE VAN REDACTIE:*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;**F. de Vries;**J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).**Assistent-Redacteur: A. de Wit.***COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:***J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;**F. Versichelen.**Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste bladzijde van dit nummer.***INHOUD:**

	Blz.
De artikelen van deze week	327
Sommaire, summaries	327
De Nederlandse katoenindustrie en de Oostaziatische markten door <i>Joan Gelderman</i>	328
Het Duitse geldvolume na de sanering van de markt door <i>Prof. Dr L. J. Zimmerman</i>	329
De Nationale Jaarrekeningen voor Nederland door <i>Dr H. Rijken van Olst</i>	331
Boekbespreking:	
<i>Dr M. Weisglas, Benelux, bespr. door J. H. Lubbers</i>	334
London Letter:	
<i>The new British budget door Harold Wincott</i>	335
Bedrijfseconomische notities:	
<i>Industriefinanciering door J. Brants en J. C. Brezel</i>	336
Internationale notities:	
De discussie over de goudprijs	338
De wereldproductie en -export van oliën en vetten	338
Aantekening:	
De Nationale Jaarrekeningen voor Nederland	339
Geld- en kapitaalmarkt	340
Statistiek:	
Bankstaten	340
Overzicht der laatste vier verkorte balanssen van De Nederlandsche Bank	341
Verkeer en vervoer in Nederland	342
Stand van 's Rijks Kas	343

DEZER DAGEN

heeft het Nederlandse Kabinet, in een poging de bij het accoord van Parijs voorlopig bereikte verschuivingen van de Nederlandse grens tot haar beschikking te houden, volgens vele ervaren parlementariërs de grenzen van het parlementair regeren niet onbelangrijk verschoven.

Het „sunt certi denique fines”, ergens komt een eind, kwam vele leden van de Eerste Kamer naar de lippen. Maar tot het einde te volharden, hebben deze niet gewaagd. Een Regering, die tot behoud van eigen opvatting tot de grens was gegaan, kon haar ambtenaren, met parlementaire volmacht, op de vastgestelde tijd de grens doen overtrekken.

Tot hoever kan men gaan? Nog steeds proberen de onderhandelaars in Indonesië dit van elkaar te weten te komen. Steeds meer tast men naar de limieten, waartussen een accoord zou kunnen worden bereikt. Zoals degenen, die zich Marshall, Book V, herinneren, zullen weten: „We must go to the margin to study the action of those forces, which govern”.

De marginale benaderingswijze in de politiek schijnt nog moeilijker realiseerbaar dan in 't economische. Grenzen, die de ene dag klaar leken getrokken, zijn een volgende dag vervaagd. In een paragraaf, die de Nederlandse delegatie als één geheel wil lezen, ziet de Republikeinse een deelstreep.

De tijd, intussen, schuift voort, en daarmee de lijn van de dollarbehoefte. De E.C.A.-hulp blijft opgeschort. Voor het huidige economisch leven van Indië geldt in elk geval „and finds no other advantage in the process but only the losing of hope by time”. Maar het spel, waarin Shakespeare deze regels te pas bracht, was „All's well that ends well”.

Een eindgedachte, die ook voor de West-Duitse grondwet schijnt te gelden. Tot het uiterste hebben de Westelijke geallieerden de tijd laten verlopen, voordat zij besloten de nauwe lijn, getrokken om de financiële bevoegdheid van een Duitse federale regering, te verruimen. Na de nieuwe financiële afbakening tussen „Länder” en federatie bleken de overige verschillen intra-marginaal: zonder tijdverlies werd overeenstemming bereikt.

Niet zo in China; de onderhandelingsbasis bleek een ultimatum. De troepen van de Kung Chang-Tang hebben de scheidslijn tussen Noord- en Zuid-China overschreden. Bij de uiterst verwikkelde gelaagdheid van China doet een Westers beschouwer beter geen lijnrechte conclusies te trekken en zich niet te wagen aan het woord eindstreep.

Toch moet de commissie van redactie het tot haar spijt introduceren. De „E.-S. B.” verliest Drs J. H. Lubbers als redacteur-secretaris; hij gaat ons economisch leven steunen over de grens. Maar Parijs, waarheen hij zich zal begeven, is geen Ultima Thule. Wij vertrouwen, dat hij soms tijd zal vinden om zijn heldere stijl aan dit blad ten goede te doen komen. „Le spleen de Paris”, Baudelaire's schrikbeeld, zal hem niet bevangen, daar staat zijn vrijwel onbegrensde opgewektheid, die hem als redacteur te stade kwam, borg voor.

Behandeling van alle
bankzaken

* *
Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS
AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

*Van ELK
dezer objecten*

KAN THANS SNEL, GOED EN MET
MINIMALE KOSTEN 'N COPIE WORDEN
VERVAARDIGD.

HET „RÉTOCÉ” SYSTEEM GEEFT
POSITIEVE COPIEËN, ZOWEL VAN
TRANSPARANTE ALS VAN DUBBELZUIDIG
BEDRUKTE OF BESCHREVEN ORIGINELEN

CHEMISCHE FABRIEK
L. VAN DER GRINTEN
VENLO-HOLLAND

Onze handelsmerken „RÉTOCÉ”, „OCÉ” „ENTOCE” zijn wettig gedeponerd.

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.
Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van
toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

KENNISGEVING

Met ingang van 1 April 1949
is aan mijn kantoor als mede-
werker verbonden de heer
Mr. Dr. B. J. F. STEINMETZ,
Belastingconsulent.

A. L. F. Leverington

Belastingconsultatie- en
Accountantskantoor
1e Helmersstraat 95, Tel. 85508
Amsterdam-W.

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

NK F
N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Joan Gelderman, *De Nederlandse katoenindustrie en de Oostaziatische markten.*

De uitvoer van katoenen manufacturen heeft zich in 1948 gunstig ontwikkeld. Bestaat er reden tot pessimisme over het verdere verloop van de uitvoer? Bij de beoordeling van de exportmogelijkheden van de Nederlandse katoenindustrie stuit men op drie onbekenden. In de eerste plaats het tempo, waarin de Japanse en ook de Duitse katoenindustrie zich zullen herstellen. In 1948 bedroeg de Japanse textielproductie 25,8 pCt en de Duitse 61 pCt van die in 1938. De bezettingsautoriteiten hebben groot belang bij het economisch herstel van deze landen. Stijging van de export van deze landen is te verwachten. Voorts de prijs van de ruwe katoen, in verband met de prijs van het eindproduct. Gezien de toeneming van de katoenvoorraden en de oogstvooruitzichten is een prijsdaling niet onmogelijk. Tenslotte het herstel van orde en rust in de Aziatische gebieden.

Hoewel de grote winsten van uitvoertransacties wel tot het verleden zullen behoren, lijken de vooruitzichten voor de uitvoer van katoenen manufacturen voor de naaste toekomst niet ongunstig.

Prof. Dr L. J. Zimmerman, *Het Duitse geldvolume na de sanering van de mark.*

Uit de belangrijke prijsstijgingen na de geldsanering trokken de Duitse autoriteiten de conclusie, dat er te veel geld in de betrekkelijk hoge uitkeringen in nieuw geld aan particulieren bij de sanering en in het feit, dat de goederendistributie en prijscontrole daarbij voor een belangrijk deel werden opgeheven. Voortzetting van de huidige monetair politiek zal tot een ernstige economische terugslag in Duitsland leiden.

De oorzaak van de prijsstijging moet veeleer worden gezocht in de betrekkelijk hoge uitkeringen in nieuw geld aan particulieren bij de sanering en in het feit, dat de goederendistributie en prijscontrole daarbij voor een belangrijk deel werden opgeheven. Voortzetting van de huidige monetair politiek zal tot een ernstige economische terugslag in Duitsland leiden.

Dr H. Rijken van Olst, *De Nationale Jaarrekeningen voor Nederland.*

In de Nationale Jaarrekeningen worden, in tegenstelling tot de Nationale Budgets, geen prognoses, maar de werkelijke cijfers over een bepaald jaar gegeven. Niet alleen voor de praktische, ook voor de wetenschappelijke problemen zijn deze gegevens van het grootste belang. De Nationale Jaarrekeningen voor 1946 zijn thans, als een beknopte samenvatting van de belangrijkste groepen van transacties tussen de sectoren van onze volkshuishouding, gepubliceerd. Sommige gegevens zijn ook over 1947 bekend. Uit een vergelijking blijkt, dat in 1946 voor 287 miljoen gulden werd ontspaard en in 1947 voor 69 miljoen gulden werd bespaard. De besparingen der gezinnen namen toe, de ontsparingen door de Overheid, hoewel in 1947 nog hoog, namen af. De investeringen door de bedrijven verdubbelden bijna van 1946 op 1947. Dit was vooral een gevolg van de vergroting van voorraden en van het productie-apparaat. De netto-investeringen in het buitenland namen in 1947 verder af.

SOMMAIRE.

Joan Gelderman, *L'industrie cotonnière néerlandaise et les marchés en Extrême-Orient.*

En analysant les difficultés d'exportation de l'industrie cotonnière néerlandaise, on se heurte à trois facteurs inconnus notamment le rythme du redressement du Japon et de l'Allemagne; le cours des niveaux des prix du coton brut; et le retour à l'ordre et à la sécurité en Extrême-Orient. Les perspectives de l'exportation de cotonnades ne semblent pas défavorables dans un avenir rapproché.

Prof. Dr L. J. Zimmerman, *La circulation fiduciaire en Allemagne après l'assainissement du mark.*

L'assainissement monétaire en Allemagne a été suivi en octobre 1948, d'une restriction sévère du crédit. Toutefois on estime qu'à la fin de l'année la circulation fiduciaire aurait pu atteindre le double de son volume sans risquer de compromettre l'équilibre. La continuation de la politique financière actuelle aura sur l'économie allemande de graves répercussions.

Dr H. Rijken van Olst, *La balance des comptes aux Pays-Bas.*

La balance des comptes aux Pays-Bas relative à l'année 1946, a été publiée. Elle comporte des chiffres réels (pas estimés) afférents à cette année. Une comparaison démontre notamment que le goût du public pour l'épargne a augmenté et que, d'autre part, les dépenses au secteur public ont été réduites. Les investissements opérés par les entreprises ont presque doublés de 1946, en 1947, surtout par suite de l'extension des stocks et des moyens de production.

SUMMARIES.

Joan Gelderman, *The Dutch cotton industry and the Eastern-Asiatic markets.*

Appreciating the potential market for the products of the Dutch export industries one meets the following three unknowns: the speed of the German and Japanese development, the price movement of raw cotton and the restoration of law and order in the Asiatic countries. Prospects for exports of cotton piecegoods in the near future do not seem to be unfavourable.

Prof. Dr L. J. Zimmerman, *The volume of money in Germany after the reorganisation of the mark.*

A sharp restriction of credits in October 1948 followed the monetary purge. Towards the end of the year, however, the money circulation could have been twice as large without endangering stability. Continuing the present monetary policy will lead to serious economic repercussions in Germany.

Dr H. Rijken van Olst, *The National Annual Accounts of the Netherlands.*

The National Annual Accounts for the year 1946 are published in which the actual 1946 figures are included. Comparison shows that in 1947 family saving increased, Government dissaving decreased; private investment was doubled mainly in the form of increased stocks and plant and equipment.

DE NEDERLANDSE KATOENINDUSTRIE EN DE OOSTAZIATISCHE MARKTEN.

Schrijver dezes heeft in „E.-S.B.” van 4 Augustus 1948 enige beschouwingen gewijd aan de uitvoerpositie van de Nederlandse katoenindustrie en de waarschijnlijke invloed daarop van de Benelux. Daarna heeft Dr W. T. Kroese in de nummers van 8, 15 en 22 September 1948 een zeer uitvoerig overzicht gegeven van de jongste ontwikkeling in de export van katoenen manufacturen uit Nederland.

Uit de artikelen van Dr Kroese is wel gebleken, dat deze uitvoer zich niet alleen kwantitatief behoorlijk ontwikkelt, doch dat daardoor ook zeer veel verschillende landen worden bereikt, zodat de deviezenopbrengst niet alleen belangrijk, maar ook veelzijdig is.

Men behoeft zich niet te verwonderen als men, nu er algemeen een kentering in de „sellers' market” te bespeuren is, dikwijls de vraag gesteld ziet, of deze uitvoer — die voor katoenen en kunstzijden manufacturen over 1948 circa 14.200 ton ten bedrage van f 149 miljoen heeft belopen tegen 8.500 ton ten bedrage van f 92 miljoen over 1947 — wel gehandhaafd zal kunnen blijven en of er niet gevaar bestaat, dat deze in tijden van achteruitgaande conjunctuur ook weer sterk zal verminderen. Deze twijfel heeft nog meer reden, als men kennis neemt van de cijfers, die het E.R.P. meent te kunnen verwachten voor de textieluitvoeren uit de Westeuropese landen in de jaren tot 1952. Men behoeft geen pessimist te zijn, als men enige twijfel koestert of deze cijfers, zowel wat de productie, alsook wat de export betreft, wel zullen worden bereikt.

Daartegenover moet men echter in aanmerking nemen, dat de uitvoer van katoenen manufacturen in de meeste landen nog heel wat lager is dan in de jaren vóór de laatste oorlog. In de Nieuwjaarsrede van de heer H. van Heek Hz., de voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Overijssel, op 3 Januari 1949, schatte deze de uitvoer van katoenen manufacturen in 1948:

Voor Nederland op	115	miljoen square yards.
„ Engeland	750	„ „ „
„ U.S.A.	725	„ „ „
„ Japan	300	„ „ „

Als men daarbij in aanmerking neemt, dat Engeland in 1933 ruim 2 milliard square yards aan katoenen manufacturen exporteerde en de Japanse uitvoer in de laatste jaren vóór 1939 de Engelse uitvoer dikwijls overtrof, terwijl ook voor Nederland de hoeveelheid vóór 1938 nog bijna het dubbele was van 1948, dan lijken deze exportcijfers nog niet verontrustend groot. Wel zijn de prijzen zeer hoog en in vele gevallen het viervoudige van 1938/39, doch ook de koopkracht is op vele overzeese markten door de hoge prijzen van de exportproducten sterk gestegen, zodat men zeker in het algemeen nog niet van overvoerde markten kan spreken.

Japan's textielproductie en -uitvoer.

De exportmogelijkheden voor de Nederlandse katoenindustrie zullen dan ook in de eerste plaats afhangen van het tempo, waarin de andere landen hun uitvoer zullen kunnen opvoeren, en dus vooral van de vraag, hoe de industrie in Japan en misschien ook in Duitsland (Bizonia) zich zal herstellen. Volgens een mededeling in Januari 1949 gedaan door de toenmalige Amerikaanse ondersecretaris van het Leger, Royall, bedroeg de Duitse textielproductie in 1948 61 pCt van die van 1938 tegen 32 pCt in 1947 en de Japanse productie 25,8 pCt tegen 18,7 pCt in 1947. Het is duidelijk, dat de Amerikaanse bezettingsautoriteiten groot belang hebben bij het economisch herstel zowel van Japan als van Duitsland en dat zij bereid zijn zich ten behoeve van dit herstel offers te getroosten. Voor de textielindustrie geldt dit argument nog sterker, omdat

de Verenigde Staten met grote voorraden ruwe katoen zitten, die zij gaarne tegen behoorlijke prijzen in consumptie brengen. Vooral nu het katoenverbruik in de Verenigde Staten zelf neiging tot dalen vertoont en er reeds bijna 5 miljoen balen ruwe katoen, die een waarde van meer dan \$ 750 miljoen vertegenwoordigen, onder de „U.S. Commodities Act” in de zgn. loan zijn ondergebracht, is dit een argument, dat men niet moet onderschatten. Dit blijkt trouwens ook uit de meer meegaande houding, die men ten opzichte van de Japanse exporten inneemt. Oorspronkelijk was daarvoor een betaling in U.S. \$ nodig, doch geleidelijk komt men tot allerlei ruilverdragen. Voor het tijdvak 1 Juli 1948-30 Juni 1949 is er een British Commonwealth Pact met Japan gesloten voor een bedrag van £ 55 miljoen. Van de Japanse uitvoer van £ 27,5 mln zal voor £ 16 mln aan katoenen manufacturen worden geleverd. Ook heeft in de herfst van 1948 een S.C.A.P. (Supreme Commander Allied Powers)-missie uit Japan een bezoek gebracht aan India en Pakistan en een ruilverdragen tot stand gebracht van resp. 70.000 en 16.000 balen ruwe katoen tegen manufacturen en textielmachines uit Japan.

Het is moeilijk om te voorspellen hoe de export van katoenen manufacturen uit Japan zich in de eerstvolgende jaren zal ontwikkelen. In Lancashire maakt men zich hierover reeds grote zorgen. Sir Raymond Streat, directeur van de „British Cotton Board”, heeft in Februari 1949 een bezoek aan New-York en Washington gebracht en aangedrongen op een bezoek uit Engelse en Amerikaanse katoenkringen aan Japan om een oordeel te kunnen vellen over deze mogelijkheden. Toch moet men deze zorgen niet overdrijven. In de eerste plaats is tot nu toe de productie van de Japanse katoenindustrie heel wat lager dan in de vóóroorlogse jaren, terwijl de vooruitgang zeer langzaam gaat. Men schijnt met gebrek aan jeugdige arbeiders te kampen te hebben en ook op sociaal gebied worden hogere eisen gesteld dan vroeger. Een beoordeling van de werkelijke productiekosten is zeer moeilijk, daar door de S.C.A.P.-erg wordt gegoocheld met de koersen en de \$-koers van geïmporteerde katoen dikwijls op een andere basis wordt berekend dan de yen-opbrengst van de geëxporteerde manufacturen. . . . Inmiddels zijn weer verschillende fabrieken van textielmachines in bedrijf, zodat men op deze wijze bezig is de capaciteit van de industrie, die in de oorlog sterk was verminderd, weer op peil te brengen. Men zal dan ook goed doen in de komende jaren op een stijgende export van Japanse katoenen manufacturen te rekenen.

Of deze uitvoeren ook kopers zullen vinden, zal in hoofdzaak afhangen van de ontwikkeling van de politieke toestanden in Oost-Azië. Zolang in China een burgeroorlog woedt en het handelsverkeer in het binnenland volkomen ontwricht is, zal dit grote en dichtbevolkte land zeker niet veel importeren. Men ziet trouwens thans reeds, dat de Chinese katoenindustrie in de omgeving van Shanghai, die vroeger hoofdzakelijk voor China zelf werkte, ook naar de andere Oostaziatische markten exporteert. Het is trouwens merkwaardig, dat verschillende van deze Chinese fabrieken tot vernieuwing van hun machinepark overgaan en dat de Europese en Amerikaanse machines, die daarvoor gekocht zijn, in Amerikaanse dollars contant werden betaald.

Ook elders in Oost-Azië is het verre van rustig. De hervatting van de batik-industrie op Java blijft beneden de verwachtingen, de toestand in Burma is zeer onoverzichtelijk en bij de scheiding van Engels-Indië in India en Pakistan laat de economische samenwerking dezer gebieden nog veel te wensen over. Toch biedt Pakistan, dat weinig industrie heeft, met zijn grote achterland wel importmogelijkheden, zoals trouwens in de laatste anderhalf jaar wel is gebleken.

«Een zeer belangrijke factor blijft natuurlijk de prijs. Zo lang katoenen manufacturen het viervoudige van

1939 kosten, zal de consumptie, zelfs bij de grotere koopkracht, het vooroorlogse peil niet bereiken. Vooral nu de prijzen van verschillende grote Oostaziatische export-producten een dalende tendentie tonen, zal ook de koopkracht verder dalen en de import dus afnemen. Hierin zal alleen weer verbetering komen, als ook de manufacturen goedkoper worden. De prijs van ruwe katoen in de Verenigde Staten bedraagt nog steeds het viervoudige van 1939 en nu de voorraden zo sterk toenemen, zelfs na de stimulerende werking van het E.R.P. op de export van ruwe katoen en er weer uitzicht is op een grote oogst 1949/50 is het niet onmogelijk, dat wij geleidelijk lagere katoenprijzen zullen zien.

Wij hebben dus met drie grote onbekenden te doen. In de eerste plaats met het tempo, waarin de Japanse industrie zich zal herstellen en in de tweede plaats met de prijzen van ruwe katoen in de eerstvolgende jaren, terwijl de derde factor, het herstel van rust en orde in de grote Oostaziatische gebieden, misschien wel de belangrijkste is.

* *

Bij de beoordeling van de exportmogelijkheden van de Nederlandse katoenindustrie moet men niet vergeten, dat de totale hoeveelheid, die door Nederland kan worden uitgevoerd, vrij onbelangrijk is en zeker niet meer bedraagt dan 4 à 5 pCt van de wereldexport. Bovendien is deze hoeveelheid, zowel wat de landen van bestemming alsook wat de soorten betreft, zeer gevarieerd, terwijl wij ook, wat onze valuta aangaat, voor de uitvoer niet met grote moeilijkheden te kampen hebben. Hoewel men dan ook wel zal begrijpen, dat de grote winsten, die op verschillende uitvoertransacties in de vorige jaren gemaakt zijn, wel tot het verleden zullen behoren en men voortaan genoeg zal moeten nemen met meer normale marges, lijken de vooruitzichten voor de uitvoer van katoenen manufacturen voor onze binnenlandse industrie voor de naaste toekomst nog niet onbevredigend. Men moet echter wel rekening houden met het feit, dat de internationale handel geheel anders is georganiseerd dan in de jaren vóór 1930. Toen was de invoer bijna overal geheel vrij en had men alleen rekening te houden met de invoerrechten, die in de verschillende landen werden geheven, zodat de geoffreerde prijs meestal de beslissende factor was. Nu is zulks niet meer het geval en is de invoer bijna overal alleen mogelijk met speciale vergunningen al of niet gekoppeld aan betalingsfaciliteiten. Het is dus zeer goed mogelijk, dat een land met lage uitvoerprijzen niet mag invoeren, omdat voor dat speciale land geen invoervergunningen worden gegeven. Het zijn dus niet alleen de prijzen, die beslissen, maar vooral de handelsverdragen, de betalingsmogelijkheden en in enkele landen zelfs de politieke sympathieën. Aan dit systeem, dat natuurlijk de internationale handel zeer belemmert, is voorlopig niet te ontkomen en ook om deze reden is elke voorspelling omtrent de exportmogelijkheden in een meer verwijderde toekomst enigszins speculatief.

J. G.

HET DUITSE GELDVOLUME NA DE SANERING VAN DE MARK.

Indien in ons land van geldsanering wordt gesproken denkt een ieder automatisch aan Minister Liefstick; de naam van de jeugdige Amerikaan Tannenbaum, die de Duitse geldsaneringsplannen uiteindelijk ontwierp, zal in Nederland wel nagenoeg onbekend zijn. Daarom lijkt het wenselijk deze beschouwingen over het Duitse geldvolume te beginnen met enige opmerkingen over de punten van overeenkomst en verschil tussen de monetaire experimenten in beide landen na de laatste oorlog. Weliswaar ligt

de datum der Duitse geldsanering nog zo dicht achter ons, dat een definitief oordeel over de resultaten nog niet kan worden gegeven, doch anderzijds zijn verschillende tendenties zo duidelijk te onderkennen, dat enige voorlopige conclusies te rechtvaardigen zijn.

Nederlandse en Duitse sanering.

Onmiddellijk zij er op gewezen, dat er veel meer punten van verschil dan van overeenkomst tussen beide systemen zijn aan te wijzen, verschillen die voor een belangrijk deel terug te brengen zijn op essentiële verschillen in de economische situatie in beide landen na de oorlog. De punten van overeenkomst in deze situatie zijn betrekkelijk snel op te sommen: in beide landen was na de oorlog de industriële productie tot ongeveer een derde teruggelopen (op basis 1937 = 100, in Nederland in 1945: 31, in Duitsland in 1946: 33), terwijl te zeldere tijd de geldcirculatie ongeveer verviervoudigd was (in Nederland van ongeveer f 2,6 mrd bij het uitbreken der oorlog tot f 10,9 mrd in April 1945; in Duitsland, volgens een ruwe schatting van het „Institut für Wirtschaftsforschung”, van RM 56,4 mrd in 1939 tot ongeveer RM 170 mrd in het voorjaar van 1947).

Hiermede zijn de punten van overeenkomst wel nagenoeg uitgeput. Het meest essentiële verschil in de economische situatie in beide landen op het tijdstip der geldsanering dunkt mij het feit, dat in Nederland onmiddellijk na de sanering geen noemenswaardige vergroting van het goederenaanbod optrad, om de eenvoudige reden, dat ons land op dat tijdstip nog nagenoeg geheel uitgeplunderd was, terwijl in Duitsland gedurende de drie jaar, welke tussen de capitulatie en de sanering verliepen, een belangrijke goederenaccumulatie bij industrie en handel had plaats gevonden, welke opgepotte goederen onmiddellijk na de sanering op de markt werden geworpen. Slechts indien men dit onderscheid voor ogen houdt, kan men de ontwikkeling van het Duitse geldwezen na de sanering begrijpen.

Hierbij komt echter nog een ander belangrijk feit. In Nederland was de gehele geldsanering gebaseerd op de volgende theoretische overweging: zolang oud geld wordt gedeblokkeerd ter financiering van een productieve handeling — zij het voor loon- of rentebetaling of voor de aankoop van investeringsgoederen —, kan hierdoor uiteindelijk nooit inflatie ontstaan, daar globaal gezien uit deze productieve handeling een goederenstroom resulteren moet ter zelfde waarde als het gedeblokkeerde bedrag. Daarom werd in ons land bij de geldsanering slechts een zeer klein bedrag per hoofd der bevolking ter beschikking gesteld, terwijl het verdere geld via de productieve sfeer in de economische kringloop werd gepompt (ik verwaarloos hier gemakshalve de — quantitatief relatief onbelangrijke — deblokkeringen voor personen, die niet in het productieproces waren ingeschakeld). Het is bekend, dat dit systeem tot medio December 1945 van kracht bleef. Toen waren de liquiditeitsmoeilijkheden bij het bedrijfsleven grotendeels opgelost en werd de eerste deblokkeringsphase afgesloten.

Geheel anders echter in Duitsland. Hier werd bij de geldsanering een betrekkelijk hoge „Kopfquote” in nieuw geld uitgekeerd. Daar nu onmiddellijk na de geldsanering in Duitsland een ruim aanbod van goederen loskwam, werden deze „Kopfquote” in betrekkelijk korte tijd voor een belangrijk gedeelte geaccumuleerd bij detail- en groothandel. Daar bij de kleinere detailzaken — anders dan dat bijvoorbeeld bij N.V.'s het geval is — de consumptieve uitgaven der eigenaren direct reageren op de dagelijkse of wekelijkse kasontvangsten, oefende de betrekkelijk kleine groep der handelaren kort na de geldsanering een aanzienlijke koopkrachtige vraag uit. Daar men in West-Duitsland — en dit geldt in sterkere mate voor Bizonia dan voor de Franse zone — gelijktijdig met de geldsanering de goederendistributie en de prijscontrole voor een belangrijk deel ophief, leidde deze geldconcentratie tot een belangrijke prijsstij-

ging, waaruit de Duitse monetaire autoriteiten de conclusie trokken, dat te veel geld in omloop was. Het gevolg was, dat op 12 October 1948 een deflatiepolitiek met een scherpe credietrestrictie werd ingeluid.

Het monetaire evenwicht.

En toch was op dat moment volgens mijn mening niet te veel, doch te weinig geld in omloop, doch de niet-harmonische verdeling van het geldvolume over de Duitse economie manifesteerde zich aan de gemiddelde toeschouwer als een inflatie.

Om te bewijzen, dat in Duitsland op dat tijdstip te weinig geld in circulatie was, moet ik teruggrijpen op de quantiteitstheorie van Fisher. In Fisher's formule kan men bij grove benadering drie der vier variabelen als statistisch meetbaar aanwijzen: M, P, en T. M is zonder al te veel moeilijkheden te berekenen, terwijl men T kan weergeven door de productie-index en P door de index van de kosten van levensonderhoud (alles natuurlijk als eerste benadering). Gaat men nu uit van een bepaalde periode, waarvan mag worden aangenomen, dat zij gekenmerkt wordt door een monetair evenwicht, en men vergelijkt nu voor een volgende periode de wijzigingen in de indices van geldvolume, productie en kosten van levensonderhoud ten opzichte van deze evenwichtsperiode, dan kan men met behulp van Fisher's formule

$$V = \frac{PT}{M}$$

bepalen; of V groter dan wel kleiner is geworden. Is V gelijk gebleven, dan is het monetair evenwicht gehandhaafd, is V groter geworden, dan is er „te weinig”, en is V kleiner geworden, dan is er „te veel” geld in circulatie.

$$\text{Periode I} \quad V = \frac{PT}{M} = \frac{100 \times 100}{100} = 100$$

$$\text{Periode II} \quad \frac{120 \times 150}{120} = 150$$

$$\text{Periode III} \quad \frac{125 \times 120}{200} = 75$$

Door aldus de indices van de omloopsnelheid van het geld van periode tot periode te vergelijken, kan men — zij het dan ook uiterst ruw — een aanwijzing vinden, of het monetaire evenwicht nog niet is bereikt, respectievelijk reeds is overschreden.

In onderstaande tabel is dit voor een aantal landen voor het jaar 1947 nagegaan, uitgaande van de veronderstelling, dat in die landen in 1937 een monetair evenwicht bij benadering mocht worden aangenomen, zodat alle indexcijfers mochten worden uitgedrukt in verhoudingscijfers ten opzichte van 1937:

1	2	3	4	5	6	7	8
Land	Productie	Prijzen	„P T”	Bankbiljetten	Totale geldhoeveelheid	$\frac{5}{4}$	$\frac{6}{4}$
België	86	339	292	361	336	1,23	1,14
Denemarken	112	166	186	376	461	2,02	2,46
Nederland	93	199	185	317	297	1,72	1,60
U.S.A.	165	155	256	417	302	1,63	1,14
Zweden	108	159	172	314	280	1,82	1,63

Berekend uit het „Monthly Bulletin” van de U.N.

Zijn de getallen in kolom 7 en 8 > 1 , zo is het geldvolume gemeten naar de maatstaf van 1937 „te groot”. Gelet op de snelle productiestijging na de tweede wereldoorlog behoefde dat echter geen reden tot ongerustheid op te leveren¹⁾.

In Duitsland was de situatie na de geldsanering echter radicaal anders; hier vertoonde kolom 8 een duidelijke

¹⁾ Zie „A Survey of the economic situation and prospects of Europe”, blz. 15 (Genève 1948).

daling ten opzichte van de vooroorlogse periode. Om dit aan te tonen, moesten echter nog meer veronderstellingen worden gemaakt dan bij de bovenstaande berekeningen reeds het geval was.

In de eerste plaats is het moeilijk een „normaal” vóór-oorlogs jaar in Duitsland aan te wijzen, temeer daar reeds in 1936 een prijsstop werd ingevoerd, terwijl in de tweede plaats de geldcirculatie in „de drie Westelijke zônes” vóór de oorlog natuurlijk niet bekend is. De eerste moeilijkheid meen ik te kunnen oplossen door als „normale” vóór-oorlogse geldcirculatie het gemiddelde geldvolume van 1932 = RM 33,6 mrd (jaar van grote onderbezetting) en 1938 = RM 56,4 mrd (jaar met zekere overbezetting) te nemen. Rekening houdend met het feit, dat de onderbezetting in 1932 groter was dan de overbezetting in 1938, zodat de uit deze grootheden als gemiddelde berekende waarde te laag is en de voor de na-oorlogse periode berekende V dus in ieder geval ook aan de lage kant moet zijn, stellen we de normale vooroorlogse circulatie op RM 45 mrd. Nemen we nu vervolgens aan, dat vóór de oorlog het geld over de vier „zônes” verdeeld was in verhouding tot het maatschappelijk product der „zônes” en weten wij vervolgens, dat volgens een schatting van het „Institut

für Wirtschaftsforschung” in 1936 $\frac{38}{66}$ van het maatschappelijk product aan de drie Westelijke zônes kan worden toegerekend, dan kan men de normale vooroorlogse geldcirculatie der drie Westelijke zônes op $\frac{45 \times 38}{66}$ RM mrd = RM 26 mrd stellen.

Ultimo December 1948 bedroeg het totale geldvolume in Trizonia ongeveer DM 17 mrd, dus 65 pCt van het normale volume. Stelt men P en T op respectievelijk 150 pCt en 80 pCt van 1937, dan verkrijgt men voor V een index van 0,54 ten opzichte van 1937

$$\frac{(150 \times 80)}{65} = 0,54.$$

Globaal gesproken zou men kunnen zeggen, dat in Duitsland ultimo 1948 het geldvolume twee maal zo groot had kunnen zijn als het was, zonder dat nog van een verbroken monetair evenwicht zou kunnen worden gesproken. Anders gezegd: eerst bij een ongeveer twee maal zo groot geldvolume als ultimo 1948 in Duitsland aanwezig was, had de gemiddelde omloopsnelheid van het geld haar normale vooroorlogse waarde herkreten.

Conclusies.

Ik ben er mij ten volle van bewust, dat men hieruit niet mag concluderen, dat het aanbeveling zou verdienen het geldvolume in Duitsland plotseling te verdubbelen. Ik heb me hier slechts bezig gehouden met het vergelijken

van twee toestanden; het aanpassingsproces zelf is niet ter sprake gekomen. De statistische quantiteitsformule leent zich ook uiteraard niet voor dynamische beschouwingen. Doch wel mag men uit het voorgaande de conclusie trekken, dat onder de huidige verhoudingen een deflatiepolitiek met een credietrestrictie uiterst gevaarlijk is en dat het voortzetten ener dergelijke politiek tot een massale werkloosheid moet leiden.

Nu is het opvallend, dat in de laatste maand in Duitse

vakkringen /critische stemmen tegen de deflatiepolitiek opgaan en dat terwijl een maand of twee geleden een ieder — ten onrechte — over inflationistische gevaren sprak. Dit moet worden verklaard uit het feit, dat sedert December een prijsdaling (op de legale zowel als op de zwarte markt) is ingetreden. Dit past geheel in de hierboven gegeven analyse van de te kleine, doch ongelijkmatig verdeelde geldhoeveelheid. In de loop van enige maanden heeft zich immers het aanvankelijk grotendeels bij de detailhandel geconcentreerde geldbedrag geleidelijk aan meer regelmatig over de economische kringloop verdeeld, met als gevolg, dat de enige bevolkingscategorie, welke tot dusver zeer liquide was — welke groep gevormd werd door degenen, die onmiddellijk na de sanering goederen konden verkopen — ook in liquiditeitsmoeilijkheden geraakt.

Het handhaven van de creditrestrictie onder deze omstandigheden valt dan ook uitsluitend te verklaren uit het secundaire reageren der Duitse monetaire autoriteiten, die tegen een inflatiegevaar strijden op een moment, dat een deflatie dreigt.

Het ontbreken van enigszins betrouwbare seizoencomponenten maakt het onmogelijk, op dit moment te zeggen, of de stijging der werkloosheid in Duitsland in de laatste maanden uitsluitend op seizoeninvloeden kan worden teruggevoerd of niet. Doch wel staat het naar mijn mening vast, dat voortzetting der huidige monetaire politiek tot een ernstige terugslag in het economisch leven in Duitsland moet leiden. Een ieder, die de contemporaine verhoudingen in Duitsland ook maar enigszins kent, moet vreezen, dat de gevolgen ener dergelijke terugslag met de daarmede gepaard gaande werkloosheid, politiek nog veel gevaarlijker zal kunnen zijn dan economisch.

Mainz, medio Maart 1949.

PROF. DR. LOUIS J. ZIMMERMAN.

DE NATIONALE JAARREKENINGEN VOOR NEDERLAND.

In dit tijdschrift zijn reeds vele malen beschouwingen opgenomen omtrent de zgn. Nationale Budgets, welke een *prognose* bedoelen te geven van de transacties, welke tussen een aantal sectoren van ons economisch leven in een bepaald jaar plaats zullen vinden¹⁾. Omtrent de *werkelijkheid*, de realisatie dus, van deze budgets, viel tot dusver niet veel definitiefs mede te delen, behalve dan dat het Centraal Bureau voor de Statistiek met de opstelling ervan bezig was.

Aanvankelijk — ongeveer van het begin van de tweede wereldoorlog af — werd aan deze Nationale Jaarrekeningen geen openbaarheid gegeven. In 1942 en 1944 kwamen echter twee nota's gereed, welke als de eerste Nederlandse Nationale Jaarrekeningen kunnen worden beschouwd. Deze hadden betrekking op het jaar 1938. Met de ervaring, welke bij de opstelling van dit overzicht was verkregen, toog na de bevrijding allereerst het Centraal Planbureau aan het werk voor de opstelling van het Nationaal Budget-1946. Het Centraal Bureau voor de Statistiek, dat zich alleen met „de werkelijkheid” bezighoudt, kon eerst met de berekeningen voor de realisatie-1946 beginnen, toen alle daarvoor benodigde grondgegevens verzameld waren. Doordat vele van deze — o.a. de productiestatistieken — na de oorlog deels opnieuw opgezet en deels sterk uitgebreid moesten worden, duurde het tot eind 1948, eer al deze primaire gegevens waren verzameld en een begin kon worden gemaakt met de Nationale Jaarrekeningen-1946. Het vele en belangrijke werk, dat in en na de oorlogsjaren in het buitenland op het terrein van de Nationale Rekeningen (Social Accounting) was verricht — hierbij

¹⁾ Zie vooral: „Het Nationale Budget en zijn grafische uitbeelding” door Prof. Mr J. G. Koopmans in „E.-S.B.” van 24 November 1948 en „De structuur van het Nationaal Budget” door G. Stuvell in „E.-S.B.” van 16 Februari 1949.

moet o.a. dat van de Engelsman Stone worden genoemd — droeg veel bij tot verdere verdieping van het inzicht, waarvan het C.E.S. ruimschoots heeft geprofiteerd.

De eerste resultaten van deze werkzaamheden heeft het C.B.S. desat gepubliceerd²⁾. In een artikel van 9 bladzijden, met een groot aantal illustratieve tabellen en overzichten, wordt een beknopte, samenvatting van de belangrijkste groepen van transacties tussen de sectoren van onze volkshuishouding gegeven. Het gebodene heeft noodzakelijkerwijs een samenvattend karakter; het grondmateriaal, waaruit deze Nationale Jaarrekeningen zijn opgebouwd, zou een veel verder gaande detaillering toelaten. Zo is het mogelijk niet alleen de transacties van de sector „Bedrijven” met de andere sectoren te geven, maar ook deze te specificeren naar de verschillende bedrijfstakken, waaruit de sector Bedrijven weer is opgebouwd. Hierbij blijken dan ook de transacties tussen al deze bedrijfstakken onderling, m.a.w. het grondmateriaal laat het opstellen van „exploitatie-rekeningen” voor elk der afzonderlijke bedrijfstakken toe. In het artikel in „Statistische en Econometrische Onderzoekingen” wordt medegedeeld, dat deze *volledige* resultaten voor 1946 gelijktijdig met die over 1938 in een afzonderlijke Monografie over de Nationale Jaarrekeningen zullen worden gepubliceerd. Zoals gezegd zijn in de thans verschenen publicatie de rekeningen van de bedrijfstakken tot één rekening „Bedrijven” „geconsolideerd”.

Betekenis van Nationale Jaarrekeningen.

Alvorens wij tot een verdere bespreking van de Nationale Jaarrekeningen voor 1946 overgaan, willen wij nog even samenvatten, waarin de grote, ja bijna revolutionaire betekenis van deze nieuwe statistiek is gelegen. Deze is namelijk van belang, zowel voor de theoretische economie als voor de economische politiek als tenslotte voor de statistiek zelf.

De betekenis van de Nationale Jaarrekeningen voor de theoretische economie schuilt in de eerste plaats in de mogelijkheden, welke men heeft tot statistische toetsing van economische theorieën. Hierbij is het nl. van belang, dat men *alle* belangrijke economische grootheden in hun gedrag en onderlinge relatie kan observeren, hetgeen alleen mogelijk is als men beschikt over statistisch materiaal, dat onderling sluitend en op elkaar afgestemd is. Het alleen beschouwen van één of enkele grootheden, waartoe men zich meestal beperkt, als men al statistisch verifieert, is onvoldoende.

In de tweedé plaats wordt het door de Jaarrekeningen mogelijk, dat men zich de relatieve belangrijkheid realiseert van het onderdeel van het economisch leven, waarvan men de invloed op andere onderdelen onderzoekt, of omgekeerd, dat men door andere onderdelen beïnvloed acht. Met andere woorden, men beseft de betekenis van de onderdelen beter tegen de „achtergrond” van het geheel.

Daarmede samenhangend kan in de derde plaats worden genoemd de mogelijkheid tot scherper definiëring van de begrippen waarmede men werkt, en als resultaat daarvan een verminderde kans op fouten in de redenering en op spraakverwarring, waarop zo dikwijls wetenschappelijke controversen in laatste instantie berusten. Het is bekend, dat in algemene termen gestelde definities van economische grootheden als bijv. het nationale inkomen, consumptie, besparing etc., nog veelal een groot aantal vragen open laten aangaande het al of niet tot de grootheden behoren van dit of dat onderdeel.

Ten vierde noemen wij als gunstig gevolg van de totstandkoming van de Nationale Jaarrekeningen de mogelijkheid hierop de constructie van economische modellen („vergelijkingenstelsels”) te baseren. Zoals men weet,

²⁾ „De Nationale Jaarrekeningen van Nederland voor 1946”, „Statistische en Econometrische Onderzoekingen”, N.R. Jaargang 3, No. 4, December 1948.

zijn deze voor Nederland het eerst opgesteld door Tinbergen in 1936; dat er van een verdere uitwerking en van een gebruikmaking daarvan sindsdien niets is gekomen, is juist het gevolg van het ontbreken van de samenhang tussen het gebruikte statistische materiaal en van het onvoldoende aantal statistieken, waarover men in die tijd de beschikking had.

De betekenis van de Jaarrekeningen voor de economische politiek hangt nauw samen met de bovenstaande punten: zij berust op de toepassingen, welke het vergrote theoretische inzicht mogelijk maken. Zo kan het opstellen van economische modellen, bij voldoende betrouwbaarheid ervan, van groot nut zijn bij het bepalen van de economische politiek, daar de repercussies, welke bepaalde maatregelen zullen hebben, beter kunnen worden voorzien.

Een tweede toepassingsgebied is reeds bekend: het opstellen van economische plannen op basis van bekende jaarrekeningen van vorige jaren, door voor elke groep van transacties te voorspellen, hoe sterk deze van de vroegere zullen afwijken. Zo werd voor het Plan-1946 deels uitgegaan van de Nationale Jaarrekeningen-1938.

Het nut voor de statistiek zelf van een alomvattend overzicht van de transacties in de volkshuishouding kan als volgt worden omschreven.

De verschillende soorten statistieken, die veelal onafhankelijk van elkaar zijn ontstaan en gegroeid, worden met elkaar in verband gebracht. Dit leidt tot grotere eenheid in definitie en omschrijving der gebezigde begrippen enerzijds en tot het ontdekken van de lacunes in het statistische materiaal anderzijds. De Nationale Jaarrekeningen kunnen het grondschema zijn voor de verdere ontwikkeling en synthese van het statistische apparaat van een land. De ontwikkeling van de statistieken kan dan worden geleid van één algemeen gezichtspunt uit, van waaruit het belang van iedere afzonderlijke statistiek kan worden beoordeeld. Dit kan ook het betere begrip van de statistici, die zich met bepaalde deelgebieden bezig houden, voor elkaars werk bevorderen.

In de Nationale Jaarrekeningen ziet men derhalve een weliswaar sterk vereenvoudigd, maar toch overzichtelijk samenvattend resultaat van alle statistische arbeid op economisch gebied. Achter elk cijfer staan honderden, ja tienduizenden „grondgegevens”, ontleend aan vele tientallen statistische publicaties; berekeningen en op een enkele plaats, waar de gegevens nog geheel ontbraken, aan schattingen.

Als laatste maar zeker niet onbelangrijkste doel van de Jaarrekeningen noemen wij tenslotte de daarop gebaseerde berekeningen van het nationale inkomen, het nationale vermogen en de aanverwante grootheden, welke bij elke analyse van het economisch leven onontbeerlijk zijn³⁾. (Wij noemden reeds de scherpere definiëring van deze begrippen).

Als een, naar onze mening meer theoretisch, academisch doel van de Jaarrekeningen zou nog kunnen worden genoemd het leveren van grondmateriaal tot het maken van schematische voorstellingen van de transacties tussen de sectoren van onze volkshuishouding. Deze voorstellingen zijn in de laatste jaren als paddestoelen opgekomen; in vele landen, het onze niet uitgezonderd, is men aan het werk getogen om in een „eenvoudige figuur” de wederzijdse transacties tussen de sectoren weer te geven. Op blz. 339 is de figuur afgedrukt, welke het C.B.S. publiceert voor 1946 en welke nauw aanpast bij die, welke in de oorlogsjaren voor 1938 werd vervaardigd. De dikte der stromen en de grootte der sectoren geeft hun „belangrijkheid” aan.

³⁾ Zie onze artikelen: „De ontwikkeling van de macro-economische statistiek in Nederland” en „De berekening en de betekenis van het nationale inkomen van Nederland” in „E.-S.B.” van resp. 5 Januari en 2 Februari 1949.

De Nationale Jaarrekeningen-1946.

In het door het C.B.S. gepubliceerde stelsel van Nationale Jaarrekeningen wordt een aantal sectoren onderscheiden, nl. de Bedrijven, de Verbruikers, de Overheid, de Verzekeringsinstellingen en het Buitenland. Voor iedere sector kan men onderscheiden een rekening van baten en lasten en een balansmutatierekening. Deze laatste kan om statistische redenen nog niet voor elke sector afzonderlijk worden gegeven; daarvoor in de plaats is één Kapitaalrekening opgenomen. Doordat elke post een tegenpost heeft op een andere rekening, is de sluitendheid van het gehele rekeningstelsel gewaarborgd. In de in tabel I op blz. 333 opgenomen samenvattingen van de rekeningen is dit echter niet te zien, doordat een eenvoudige voorstellingswijze werd geprefereerd, waarbij geen nadere specificaties der posten is gegeven.

De Nationale Jaarrekeningen-1946 vormen nu een stelsel van rekeningen, waarin voor het eerst reële cijfers worden gegeven over onze volkshuishouding in deze nieuwe samenvattende vorm. Alle vorige publicaties hadden betrekking op prognoses en de daarin opgenomen cijfers waren dus fictief.

Wat leren ons de Jaarrekeningen nu? Een enkele blik op het schema doet ons reeds de relatieve belangrijkheid der diverse groepen van transacties zien. De meest opvallende zijn die tussen de Verbruikers en de Bedrijven, enerzijds voor aankoop van goederen en diensten voor consumptie in de gezinnen, anderzijds de teruggaande stroom van door de Bedrijven aan de Verbruikersgroep verschuldigde lonen en salarissen, winsten, renten, ondernemersinkomen en pensioenen. Voorts zijn de in- en uitvoer van belang (zie o.a. de stromen tussen Buitenland en Bedrijven), de buitenlandse credietverlening (stroom van Buitenland naar Kapitaalrekening); de positie van de Overheid in onze nationale economie blijkt duidelijk (belastingen, uitbetaalde lonen en salarissen, renten, subsidies). Verdere detailinformatie kan aan de volledig gespecificeerde rekeningen worden ontleend, waarop wij hier niet in extenso in kunnen gaan. Twee belangrijke cijferopstellingen zijn echter aan de Jaarrekeningen te ontleenen, bij welke wij nog even stil willen staan: de Confrontatie van Middelen en Bestedingen en die van Besparingen en Investerings. Beide zijn ook voor 1947 gepubliceerd; wij laten ze hieronder — zie tabel II en III op blz. 333 — volgen⁴⁾.

„De posten 1, 2 en 3 welke tezamen het nationale inkomen uitmaken, zijn de som van de beloningen der diensten van de productiefactoren arbeid en kapitaal, voor zover deze beloningen aan Nederlandse ingezetenen of rechtspersonen toevloeien. Het aldus omschreven nationale inkomen wordt wel aangeduid als nationaal inkomen „at factor cost”. Bij de kostprijs van de met behulp van deze productiefactoren vervaardigde producten moeten echter ook nog de indirecte belastingen, zoals accijnzen en omzetbelasting worden geteld. De subsidies, welke de Overheid op vele voedingsmiddelen en op steenkolen gaf hebben een omgekeerde werking als de indirecte belastingen, daar zij de uiteindelijke prijzen verlagen, en moeten dus worden afgetrokken. Brengt men deze correcties aan, hetgeen door middel van post 5 is geschied, dan verkrijgt men de totale netto-waarde, tegen de gebruikelijke verkoopprijzen, van de in het bedoelde jaar beschikbaar gekomen goederen en diensten.

De rechter helft van de opstelling laat zien, hoe deze netto-waarde is verdeeld over verbruik en investeringen. Onder „consumptie” is daar verstaan het verbruik van goederen en diensten in de ruimste zin des woords, echter niet de betaling van belastingen en verzekeringspremies door de verbruikers en ook niet de betaling van rente, ondersteuning en subsidies door de Overheid. Van de overheidsconsumptie is in mindering gebracht de op-

⁴⁾ Deze tabellen en de daarbij behorende toelichting ontleent wij aan „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”, Jaargang 1949, No. 27.

brengst van de door de Overheid aan derden geleverde goederen en diensten.

Uitgaven voor publieke werken, door de Overheid verricht, zijn als consumptieve uitgaven beschouwd; in overeenstemming hiermede is onder de „productie in de overheidsfeer” ook niet een bedrag opgenomen voor de

door de bestaande openbare werken afgeworpen baten.

Een nadere toelichting op de cijfers betreffende de investeringen kan het beste worden gegeven aan de hand van de tabel der Besparingen en Investeringen. De cijfers uit deze tabel, waarvan vooral de totalen met een grote onzekerheidsmarge zijn bevoegd, geven duidelijk

TABEL I.

Lasten		Baten	
BEDRIJVEN			
	× f 1 mln		× f 1 mln
Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenen	4.339	Leveringen van goederen en diensten	11.301
Winsten, ondernemersloon, rente	3.665	Prijsverlagende subsidies	464
Grondstoffen, halffabrikaten en diensten	1.788		
Indirecte belastingen	1.066		
Afschrijvingen	907		
	11.765		11.765
OVERHEID			
	× f 1 mln		× f 1 mln
Lonen, salarissen en sociale lasten	1.105	Belastingen	2.752
Goederen en diensten	1.232	Renten en winsten	172
Rente	407	Levering van goederen en diensten	178
Ondersteuning en subsidies	901	Ontsparring	543
	3.645		3.645
VERZEKERINGSFONDSEN			
	× f 1 mln		× f 1 mln
Uitkeringen	475	Premiën en overheidsbijdragen	670
Toeneming premiereserve	289	Rente	191
Kosten	97		
	861		861
VERBRUIKERS			
	× f 1 mln		× f 1 mln
Goederen en diensten	7.988	Lonen en salarissen	5.252
Belastingen	1.686	Winsten, ondernemersloon en rente	3.873
Premiën	338	Pensioenen, lijfrenten, ondersteuning enz.	848
Rente	4	Ontsparring	43
	10.016		10.016
BUITENLAND			
	× f 1 mln		× f 1 mln
Goederen en diensten	1.357	Goederen en diensten	2.755
Rente, winst enz.	218	Rente, winst enz.	58
Pensioenen, verloftractementen enz.	81	Uitkeringen van verzekeringsfondsen	22
Premiën	17		
Credietverlening	1.162		
	2.835		2.835
KAPITAALREKENING			
	× f 1 mln		× f 1 mln
Netto-investeringen in bedrijven	865	Credietverlening door het buitenland	1.152
Ontsparring door Overheid	543	Besparingen door en voor verbruikers	256
	1.408		1.408

TABEL II.

Middelen	1946		1947		Bestedingen	1946		1947	
	× f 1 miljoen		× f 1 miljoen			× f 1 miljoen		× f 1 miljoen	
1. Productie in bedrijven	7.985	9.929	7. Consumptie door verbruikers	8.075	9.987				
2. Productie in de overheidsfeer	1.105	1.188	8. Consumptie door de Overheid	2.159	2.086				
3. Netto-inkomsten uit het buitenland	236	271	9. Totale consumptie	10.234	12.073				
4. Nationaal inkomen	9.326	11.388	10. Netto-investeringen in bedrijven	865	1.631				
5. Indirecte belastingen minus prijsverlagende subsidies	621	754	11. Netto-investeringen in het buitenland	-1.152	-1.562				
6. Nationaal product tegen marktprijzen	9.947	12.142	12. Totale netto-investeringen	-287	69				
			13. Nationale bestedingen	9.947	12.142				

TABEL III.

Besparingen	1946		1947		Netto-Investeringen	1946		1947	
	× f 1 miljoen		× f 1 miljoen			× f 1 miljoen		× f 1 miljoen	
Door en voor verbruikers	256	391	In bedrijven	865	1.631				
Door de Overheid	-543	-322	In het buitenland	-1.152	-1.562				
Totale besparingen	-287	69	Totale investeringen	-287	69				

de zeer grote rol aan, welke het buitenland in beide jaren, in 1947 nog meer dan in 1946, in de kapitaalsector speelde. De besparingen door en voor verbruikers omvatten mede de reserveringen in bedrijven en verzekeringsinstellingen.

Bij de berekening der netto-investeringen zijn de afschrijvingen tegen vervangingswaarde in mindering gebracht van de bruto-investeringen".

Deze zeer belangrijke publicatie van het C.B.S. geeft een duidelijk inzicht in de situatie van Nederland op economisch gebied. Er blijkt uit, dat er in 1946 voor 287 miljoen gulden werd ontspaard; in 1947 was het herstel zover gevorderd, dat er alweer een geringe besparing kon worden vastgesteld van 69 miljoen gulden. De gevonden cijfers hangen natuurlijk af van de gekozen definitie van besparing. Zo is, zoals hierboven vermeld, aangezien bij de tegenwoordige methoden ter berekening van het nationale inkomen het bezit van de Overheid als niet-inkomen-voortbrengend wordt beschouwd, de toeneming van het overheidsbezit ook niet als investering beschouwd. Er staat dus ook geen besparing tegenover.

Een verdere gevolgtrekking, welke men uit bovenstaande staatjes kan maken, is, dat de investeringen door de bedrijven aanzienlijk waren en van 1946 op 1947 bijna verdubbelden. Dit was vooral een gevolg van vergroting van voorraden en van het productie-apparaat.

De sterke stijging van de productie in de bedrijven en daardoor in het nationale inkomen (meer dan 20 pCt van 1946 op 1947) maakte ook een aanzienlijke stijging van de gezinsconsumptie mogelijk.

De wijze van financiering van de genoemde investeringen volgt uit de confrontatie van besparingen en investeringen. De besparingen der gezinnen, hoewel nog zeer laag en onvoldoende, namen toe; het nadelige saldo in 1946 wordt echter veroorzaakt door de ontsparingen van de Overheid van ruim een half miljard gulden, welke ook in 1947 nog hoog waren (322 miljoen gulden). De na-oorlogse omstandigheden verklaren dit voldoende; men denke vooral aan de militaire aanschaffingen, het consumentencrediet e.d.

Al met al kan worden gezegd, dat het C.B.S. met deze publicaties belangrijk en nuttig werk heeft gedaan. Wij hopen, dat alle geïnteresseerden, zowel in de „Overheids-“, in de „Bedrijfs-“, in de „Verbruikers-“ als in de „Buitenlandse“ sector er hun voordeel mee zullen doen!

's-Gravenhage.

H. RIJKEN VAN OLST.

BOEKBESPREKING.

Dr M. Weisglas, *Benelux*. Uitgeversmaatschappij Elsevier. Amsterdam—Brussel 1949.

Formeel werd de grondslag van de huidige economische samenwerking tussen België/Luxemburg en Nederland gelegd door de douane-overeenkomst, die de drie landen hebben gesloten te Londen op 5 September 1944. Echter, pas sinds de conferentie op het Château d'Ardenne, begin Juni 1948, en vooral sinds de Haagse conferentie van begin Maart jl. is het duidelijk geworden, dat het de drie regeringen met het vormen van een economische unie inderdaad ernst is: op 1 Juli 1950 zal deze unie beginnen te functioneren. Dat betekent, dat ook voor de gemiddelde Belg, Luxemburger en Nederlander Benelux een serieuze zaak is geworden.

Het is aan deze omstandigheid, dat het boek van Dr Weisglas zijn eerste en directe betekenis ontleent. Wanneer de thans zeer brede kring van bij Benelux belanghebbenden zich afvraagt, wat eigenlijk het begrip Benelux inhoudt, welke stappen er tot nu toe in het belang der Benelux-samenwerking zijn gedaan en welke vraagstukken nog

om oplossing vragen; wanneer dus de belanghebbenden ook belangstellenden zijn, kunnen zij zich aan de hand van het boek „Benelux“ een vrijwel volledige informatie verschaffen.

Zo vindt men, naast een korte schets van de historische pogingen tot toenadering tussen de drie landen (waarbij o.a. de Oslo- en de Ouchy-Convention worden aangestipt), de Londense voorgeschiedenis van Benelux (monetaire overeenkomst van 21 October 1943; douane-overeenkomst van 5 September 1944) uitvoerig beschreven en toegelicht, gevolgd door een uitgebreid overzicht van de feitelijke verdere uitbouw der te Londen gelegde grondslagen. Informatief is ook de beschouwing over de verwelkoming der douane-unie (hfst. V), waarin de implicaties van het tot stand brengen van de douane-unie in de fiscale zin des woords (accijnzen en omzetbelasting!) aan de orde worden gesteld. Ik kan niet nalaten, met name voorts te wijzen op het onderzoek, dat schr. heeft ingesteld naar de invloed van het E.H.P. op de groei van Benelux. Opmerking verdient tenslotte, wat het zuiver informatieve gedeelte van het boek betreft, de statistische bijlagen, die in grafieken en cijfers de economische positie der partners, afzonderlijk en in hun onderlinge verhouding, uitvoerig documenteren.

Echter, behalve voorlichting als boven geschetst geeft de onderhavige studie ook een beeld van de economische, of liever: de economisch-politieke problemen, die met het behandelde onderwerp verband houden. Te vermelden valt met name het tweede hoofdstuk, waarin schr. de vormen van economische samenwerking op algemeen gehouden niveau aan de orde stelt, en van welk hoofdstuk het slotgedeelte (van blz. 77 af) aansluiting vindt in de meer op de praktijk gerichte behandeling van de consequenties van de conferentie op het Château d'Ardenne (hfst. VI).

Het kan niet worden ontkend, dat schr. zich hier een zeer zware taak heeft gesteld: een behandeling van Benelux als economisch-politiek probleem, d.i. een toepassing van het apparaat der economische theorie op een zeer gecompliceerde praktische situatie. Dr Weisglas heeft zich dan ook doelbewust beperkingen opgelegd; zo merkt hij in zijn slotbeschouwing op, dat de omvang en het aantal der Benelux-vraagstukken te groot zijn om in één studie te kunnen worden samengevat. Zijn boek tracht een basis te leggen voor afzonderlijke studien der aangevoerde problemen. Vandaar, dat veelal is volstaan met het aanduiden van de diverse vraagstukken en het vaststellen van hun plaats in het kader van het geheel.

Het wil mij voorkomen, dat schr. deze bescheidenheid op enkele punten gerust iets minder ver had mogen doorvoeren. Als voorbeeld van de mogelijkheid van dieper graafwerk — en daarmee van verrassende resultaten — kan het probleem der economische complementariteit der partners worden genomen. Schr. staat op het standpunt, dat een ruime mate van economische complementariteit der partners de totstandkoming ener economische unie vergemakkelijkt, maar haar duurzaamheid in gevaar brengt: „het voeren van een gelijkgerichte economische politiek zal... op den duur op tegengestelde belangen stranden“ (blz. 16; vgl. ook blz. 80). Het omgekeerde argument is dus, dat bij niet-complementariteit van de economische structuren der partners een economische unie duurzaam mogelijk is, maar dat het tot stand brengen ervan op vele moeilijkheden zal stuiten. Dit laatste is begrijpelijk, immers: bij niet-complementariteit bevat het bedrijfsleven der partners vele gelijknamige polen, die elkaar afstoten of in elk geval bij de vorming van een economische unie vele fricties veroorzaken.

Gezien nu het feit, dat België/Luxemburg en Nederland in grote mate niet-complementair zijn, dringt zich de vraag op: waarom, op grond van welke te verwachten voordelen dus, willen beide gebieden eigenlijk een economische unie vormen? Dr Weisglas stelt deze vraag op blz.

334 en noemt verschillende voordelen ener economische unie op: vergroting van de binnenlandse markt, met als gevolg grotere arbeidsverdeling en specialisatie, dus lagere productiekosten; voorts wordt de positie van de drie landen samen in het internationale economische verkeer versterkt. En hij merkt op: „De voordelen, die men . . . hoopt te bereiken, moeten groot zijn, aangezien men er anders wel van zou afzien om tot zulke ingrijpende hervormingen over te gaan . . .”

Op dit punt zou m.i. de redenering iets scherper kunnen zijn geweest. Men kan zich nl. afvragen, of, gegeven de grote mate van niet-complementariteit der partners, de vele onvermijdelijk optredende fricties in de na-oorlogse toestand van verarming enerzijds niet te grote kapitaalverliezen, anderzijds niet een excessieve behoefte aan kapitaal ter financiering van het noodzakelijke omschakelingsproces met zich zullen brengen. Afgezien van het feit, dat het betoog van Dr Weisglas tegen soortgelijke bezwaren van Prof. Posthuma (zie voor deze bezwaren ook „E.-S.B.” van 29 September 1948, blz. 775) niet geheel bevredigt, kan men zich dan verder afvragen, waarom de drie regeringen, toen zij in ballingschap in Londen vertoefden, in de concrete, benarde situatie van dat moment tot vergaande economische samenwerking hebben besloten. De conclusie ligt voor de hand, dat dit besluit niet in de eerste plaats op economische motieven gebaseerd is geweest, maar op het grote belang, dat een gemeenschappelijk optreden der drie landen na de oorlog voor hun standing *naar buiten* zou hebben. De moderne geschiedenis heeft bewezen, dat kleine nationale eenheden niet meer in tel zijn; blokvorming is, behalve een slagwoord, werkelijkheid geworden; geen wonder, dat schr. voor België/Luxemburg en Nederland kan vaststellen, dat de belangengemeenschap gedurende de laatste decennia hechter is geworden (blz. 15).

M.i. zou een verdieping van het betoog in deze zin schrijvers pleidooi voor internationale economische samenwerking hebben kunnen versterken. Benelux betekent dan immers niet zozeer een louter economisch afwegen van voor- en nadelen, maar inderdaad een „act of faith”, de aankondiging van een wereld, waarin de internationale politieke en economische vraagstukken niet meer van zuiver nationaal gezichtspunt uit worden benaderd.

Het bovenstaande is slechts als één voorbeeld voor mogelijke vervolmaking bedoeld. In het algemeen kan worden vastgesteld, dat Dr Weisglas' boek, ondanks een op vele punten voelbaar gebrek aan wetenschappelijke diepgang, veler belangstelling waardig is. Als eerste totaal-schets van de historische en de huidige Benelux-problematiek zal het goede diensten bewijzen. Het is als een aanbeveling te beschouwen, dat het ontbreken van een register als een gemis zal worden gevoeld.

J. H. L.

LONDON LETTER.

THE NEW BRITISH BUDGET.

It is a remarkable fact that the British Labour Party, traditionally a „soft-money” party, should have produced two of the most orthodox Chancellors of the Exchequer within living memory. It is, of course, true that their orthodoxy was thrown into the sharper relief because of an earlier willingness to spend and not to count the cost in which a Conservative Chancellor would probably not have indulged. Nevertheless, it deserves to be recorded that when the British public thinks of financial austerity, it thinks primarily of Snowden and Cripps.

Certainly it thinks of Cripps today — and has been thinking of him ever since he introduced his astonishing Budget on April 6. Its hopes had been buoyed up not only by confident newspaper reports of concessions to come.

It could hardly fail to regard hopefully the realised „surplus” of £ 831 millions with which the fiscal year 1948-'49 closed. (I shall have more to say of „surpluses” later). It knew from painful personal experience that purchasing power in Britain today is not what it was. It knew that some of our taxes, notably the purchase tax, were having a paralysing effect on many industries, all in the consumption goods sector of the economy. It knew that a general election cannot be far off, and argued that even an „austerity Chancellor” must pay some attention to electoral prospects.

In virtually everyone of its hopes and expectations, the British public was proved wrong. There had been hopes of minor reliefs from direct taxation, through increased allowances for children and for earned income, for example. The entire direct taxation structure was left unchanged, except that death duties were modified and increased, mainly to the detriment of the capitalist who leaves, say, £ 100,000 to his closest relations. Industry had hoped either for a reduction in the profits tax (now 25 per cent. on distributed profits and 10 per cent. on profits retained in the business) and for increased depreciation allowances to enable it to meet the wastage of real capital caused by inflation. It got nothing — except permission to anticipate the existing official (and inadequate) allowance for depreciation in the early years of the investment, the „concession” to be paid back later in the asset's „life”. The housewife hoped for reduction in the purchase tax to lower the cost of living. Not a penny was taken off a single item. Instead, the controlled prices of meat and cheese were raised by 4d a lb. and those of margarine and butter by 2d a lb.

To say that the British public was left speechless by the Budget is not altogether true. The public was bitterly and vocally disappointed — and its disappointment was increased rather than lessened by the only two concessions the Budget did contain; 1d. a pint off beer and 2s. a bottle off light wines. (Certainly the Chancellor's psychological approach here seems to have been wrong). But it is true that the Chancellor left the public without any effective answer. With cold, precise logic he explained that expenditure would rise and revenue would fall in the coming year. Expenditure was almost exclusively accounted for by defence, food subsidies and the social services. None of it could be reduced. Indeed, only by raising the prices of the foodstuffs mentioned could the outlay on subsidies be limited to £486 millions.

The Chancellor gave two principal reasons for his austerity. First, inflation had only just been kept under during the past year. To increase purchasing power now would be to invite its recurrence. It would in fact do more than that. During recent months in Britain much rationing has been dropped — all clothing, furniture, house linen and furnishings, footwear, sweets, milk and bread are now „free” or about to be freed. In all these lines, a state of equilibrium has been reached. In some, it is easy equilibrium — too easy for the manufacturers' liking. In others however, it is uneasy; good cotton goods, for example, are still very scarce and it remains to be seen what happens to sweets in a sugar-hungry country when they are rationed in a few days time. To have increased purchasing power at this juncture would certainly have jeopardised the success of these moves towards freedom.

The second reason for austerity was much more startling. In words of singular bluntness, the Chancellor told the nation that if it wanted the Welfare State, it must pay for it. And the nation in this context meant the masses; Sir Stafford made it plain that there was nothing more to be gained by „soaking the rich”. Subsidies, free medical services, pensions, the higher school leaving age, new schools; children's allowances, maternity and death benefits — all must be paid for out of taxation, direct and indirect, the great bulk of which comes from people earning less than £10 a week. It was „unthinkable” — the Chan-

cellor's word — that any part of this programme should be dropped. But — again Sir Stafford's words — „you cannot have your cake and eat it”.

Universally, the Chancellor has been praised for his courage, his sincerity and his honesty. A year ago, he came in for a good deal of criticism because, having embarked on his disinflationary policy, he retracted — mainly through purchase tax reductions — immediately the disinflationary policy began to create local unemployment in certain light industries. This year he is apparently quite determined to risk unpopularity if — as seems likely — the current purchasing power of the masses is insufficient to sustain employment in, for example, the furniture, radio, plastics and certain semi-luxury trades.

But it would be saying too much to aver that the Chancellor is popular. He announced his Budget the day before the local elections for the county councils were held. These elections are now run on party lines in Britain (a relatively recent development), and were marked by a quite definite swing to the Right. Sir Stafford, of course, became the scapegoat, probably quite unjustly, for one does not protest against a harsh Budget by voting for a traditionally „hard-money” party. The election results, coming just about a year before the next general election, were a shock to the Labour Party, which has done so well in all the Parliamentary by-elections, and although the Party is officially backing the Chancellor's fiscal policy, individual MP's are not all happy about the reception accorded to the Budget up and down the country.

Certainly the organised workers show signs of restiveness. The Trades Union Congress, like the Parliamentary Labour Party, has officially approved the Budget. But the TUC has yet to prove that it can control the rank and file of its membership. The latter were already becoming tired of the wage stop policy launched just over a year ago. Now they are arguing that that policy was only agreed to on the understanding that the cost of living would at least not be increased. The Budget's dearer food proposals will add a modest 2 points to the official cost of living index, and that increase is being urged as justification for a further round of wage increases. Railwaymen, coal miners, shop assistants, textile workers and dockers have all been concerned in recent disputes over wages and working conditions or are now formulating new demands. It would be paradoxical if a disinflationary Budget set loose a new wave of inflationary wage increases. But it could happen.

In the general economic sphere, the Budget is of interest from two special angles. First, it would seem not only from the Budget itself but from the Chancellor's speech introducing it that Britain can now write off any hope — so long as the present dispensation of our affairs continues — of any reduction in taxation. The burden of the social services can, actuarially, only increase as the average age of the population rises. This increase is likely to offset any reduction in the expenditure on the armed forces which improvement in international relations might bring, or any fall in the level of subsidies brought about by a reduction in world prices. In any event, the new pattern of our trade, with long-term contracts in high price markets does not hold out much hope that we shall benefit from the fall in prices now proceeding in the dollar area. Whether a mercantile nation like Britain can continue with the State taking 40 per cent. of the national income and with no incentive for risk-taking remains to be seen. It also remains to be seen what would happen to revenue in the event of our running into a slump. Then we should face the alternative of doing the „unthinkable”, i.e. cutting down on social services, or indulging in deficit finance on a large scale.

Secondly, the Budget is of interest to economists for its effect on Britain's economic equilibrium. We have three types of Budget surplus in Britain today, reflecting the transition from the old style of national accounting

to the new. First, we have the „traditional” surplus (the £831 millions of 1948/'49), derived from the excess of „ordinary” revenue over „ordinary” expenditure in the conventional Exchequer return (the so-called „above-the-line surplus”). Secondly, there is the „overall” surplus, the excess of all Government receipts over all Government expenditure, whether „above” or „below” the line. Finally there is the „true revenue” surplus, which separates revenue from capital items.

Some questioning was caused in economic circles because, despite the austerity of the Cripps' Budget, the Chancellor is estimating a big reduction in all three surpluses in the coming year — the smallest being in the „true revenue” surplus, from £684 millions to £492 millions. Because of this it was feared that harsh though the Budget was, it still might not be austere enough to prevent a reappearance of inflation, in view of the inadequacy of private savings. These fears, however, appear to be unjustified. For the Treasury has produced yet another type of „surplus”, and this proves to be only moderately lower than that for the previous year.

The period covered for the purposes of this fourth surplus is the calendar year, as opposed to the fiscal year ending on April 5. This is in order to conform with the national income accounting and, in particular with the nation's investment programme. This surplus is estimated at £400 millions after providing for tax receipts at the 1949/'50 rates, compared with £427 millions in 1948. The level of personal savings needed to achieve an overall disinflationary equilibrium must, in theory, increase from £96 millions in 1948 to £130 millions. Whether this increase will be achieved is doubtful. But even a slight easing of the pressure of demand, as buyers' markets extend, could easily relieve the „demand” side of the account by an equivalent sum. In sum, the Budget may not, on paper, be disinflationary in effect, but in practice it should achieve its object. Whether the British public will be duly appreciative I rather doubt.

London, April 1949.

HAROLD WINCOTT.

BEDRIJFSECONOMISCHE NOTITIES.

INDUSTRIEFINANCIERING

Wanneer samenwerking van een aantal factoren noodzakelijk is ter bereiking van een bepaald doel, verkrijgt de meest schaarse factor bijzondere betekenis. Thans geldt dit in Nederland bij de financiering van het bedrijfsleven, en wel speciaal ten aanzien van het zgn. risicodragend kapitaal.

De resultaten van de ondernemingen kunnen slechts voor een matig gedeelte stabiel worden genoemd; bovendien minimum kunnen de fluctuaties in de verschillende jaren vaak zeer aanzienlijk zijn. Dit heeft tengevolge, dat de financiering ook slechts zeer ten dele kan geschieden op een wijze, die vaste lasten met zich brengt, en dat een aanzienlijk deel van het bedrijfsleven moet worden opgebouwd met behulp van het risicodragend kapitaal.

Het aanbod van dit kapitaal voor binnenlandse doeleinden heeft in de loop der tijd een zeker aantal langdurige fluctuaties vertoond. Tot 1910 was er weinig bereidheid tot beschikbaarstelling; daarna volgde een periode van verhoogd aanbod, terwijl wij thans misschien aan de vooravond staan van een hernieuwde schaarsteperiode.

Hierbij zijn twee factoren van belang, nl. een geringer *mogelijkheid* en een geringer *aantrekkelijkheid*.

De geringer mogelijkheid behoeft weinig toelichting; de enorm verhoogde voorzake inkomstenbelasting is wel de voornaamste der oorzaken.

Wat de aantrekkelijkheid van aandelenbelegging voor de aanbieders betreft, gedurende lange perioden hadden de kapitaalverschaffers kans op ruime beloning voor hun

bereidheid risico's te lopen, vooral bij een verstandige politiek van risicoverspreiding.

Het mag echter worden betwijfeld, of dit ook de laatste 30 jaar heeft gegolden. In toenemende mate zijn de beloningen van het risicodragend kapitaal pover geworden, terwijl de verschaffers daarvan geleidelijk hun belangrijkste rechten met betrekking tot het ondernemingsbeheer verloren hebben zien gaan. Men moet er zich eigenlijk zelfs over verwonderen, dat in deze periode nog in zoveel gevallen op grote schaal aan emissies werd deelgenomen. Ongetwijfeld heeft hierbij de techniek van de emissie tegen lage koers met claimrecht, waarbij de effectenbezitter zelf wel moet inschrijven of zijn claim verketen, een rol gespeeld. Het succes van de emissie is hierbij bijna steeds verzekerd. Hierdoor konden vooral bestaande ondernemingen, welker aandelen flink boven pari noteerden, in het algemeen nog wel op de kapitaalmarkt terecht.

De kapitaalverschaffers van vroeger, met aanzienlijke vermogens en grote inkomens, worden voortdurend zeldzamer. Men kan betreuren, dat het niet mogelijk is gebleken de kleine besparingen naar het bedrijfsleven te trekken, bijv. door de creatie van zeer kleine aandelen. Aldus zou men bereiken, dat een zeer aanzienlijk deel van de bevolking zich meer en meer betrokken zou gaan voelen bij de opbouw van het bedrijfsleven. Het streven naar sociale zekerheid heeft tengevolge gehad, dat de kleine besparingen vrijwel geheel bij de institutionele beleggers terecht-komen. In de Verenigde Staten van Amerika, waar dit streven niet zo'n omvang aannam als in West-Europa, is het wel mogelijk gebleken op de aangegeven wijze de besparingen ten behoeve van het bedrijfsleven te mobiliseren.

De boven omschreven ontwikkeling gedurende de laatste 30 jaar had inmiddels wel tengevolge, dat het voor de kleine en middelgrote ondernemingen steeds zeer moeilijk is geweest de benodigde middelen voor opbouw en uitbreiding te vinden. Zie slechts de advertenties in de dagbladen voor vennoten of zakenhuwelijken. Een factor werkte echter gunstig, nl. de soepele fiscale politiek. Vooral de besloten N.V., met haar toenmalige mogelijkheid van belastingvrije reservering, bracht voor menige opkomende industrieel redding. Hard werken, sober leven en aanwending van de winsten voor interne financiering leidde dikwijls tot welstand.

Het vraagstuk van de verkrijging van risicodragend kapitaal is thans nog urgenter geworden. Niet alleen de uitgedeelde, ook de gereserveerde winst der ondernemingen wordt thans door de fiscus getroffen, waardoor de mogelijkheid van zelffinanciering slechts uiterst beperkt is. Op deze wijze is de fiscus dikwijls de grootste deelgerechtigde in de ondernemingswinst geworden, zonder dat dit tot de consequentie van verliesdeling door de Staat heeft geleid.

Het risico voor de beleggers is hierdoor nogmaals ongunstiger geworden: de goede kansen worden ongeveer gehalveerd, de kwade kansen blijven ten volle voor hun rekening.

Dit gevoegd bij de reeds vóór 1940 werkende tendenties doet twijfel ontstaan aan de kans op aanzienlijke bijdragen van particuliere beleggers voor de vorming van nieuw risicodragend kapitaal.

Als mogelijkheid blijft over het beschikbaar stellen van risicodragend kapitaal door de institutionele beleggers. Het pad van de institutionele beleggers naar de ondernemingen is tot dusverre echter nog smal en moeilijk begaanbaar. Verbeteringen op dit gebied, hoe aarzelend en kwantitatief weinig omvangrijk wellicht, moeten daarom met de meeste belangstelling worden gadeslagen.

Voor ons zal er gelegenheid zijn op verschillende aspecten van het hier aangeduide omvangrijke vraagstuk terug te komen.

Ditmaal volstaan wij met de vermelding van enkele na de oorlog opgerichte instellingen, welke een bijdrage trach-

ten te leveren voor de oplossing van de moeilijkheden.

Daarbij houde men in-gedachten:

- 1e. de algemene banken werken vnl. met op korte termijn opzeggbare middelen en achten zich daardoor zeer gelimiteerd in hun credietverstrekkingmogelijkheden;
- 2e. de institutionele beleggers worden grotendeels geleid door de gedachte, die reeds lang gold voor de particuliere levensverzekeringmaatschappijen, nl. dat de beleggingen met de tariefrente moeten aangroeien, om de verplichte uitkeringen mogelijk te maken. Uit dezen hoofde beperken zij zich vrijwel uitsluitend tot vaste rentedragende beleggingen in nominale geldsommen.

Het voornaamste instituut op dit terrein is de op 16 November 1945 opgerichte *Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel N.V.*, de *Herstelbank*.

Haar werkterrein is hoofdzakelijk dat van het langlopende investeringscrediet. Het kapitaal bedraagt f 300 miljoen. In haar is opgenomen de vroegere maatschappij voor Industriefinanciering (Mavif), welker kapitaal f 2 mln bedroeg.

Op 18 Mei 1948 werd opgericht de *Nederlandse Participatiemaatschappij N.V.*, aanvankelijk in de pers wel bijgenaamd *Herstelbank II*. Haar arbeidsterrein betreft voornamelijk het verschaffen van risicodragend kapitaal, in de vorm van deelneming in het aandelenkapitaal; aan ondernemingen. Het statutair kapitaal bedraagt f 50 mln, waarvan gestort f 13,5 mln.

Op 7 December 1948 werd opgericht de *Twentsche Investeringsmaatschappij N.V.*, met als doel o.a. het verschaffen van risicodragend kapitaal aan ondernemingen. Het statutair kapitaal bedraagt f 10 mln, waarvan gestort f 2,5 mln.

Teneinde na te gaan, van wie deze kapitalen afkomstig zijn, geven wij hieronder de bedragen, waarvoor door oprichters, resp. bij emissie, in het aandelenkapitaal werd deelgenomen.

Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel.

	Aandelen A	Aandelen B
	(× f 1.000)	
<i>Kapitaal geplaatst bij oprichting</i>		
Staat	51.000	17.120
Nederlandsche Bank ..		3.000
Commerciële banken ..		25.000
Levensverzekeringmijnen en Pensioenfondsen ..		3.880
<i>Kapitaal geplaatst bij emissie (28 Juni 1946)</i>		
Staat	100.000	
Rijksfondsen		75.000
Publiek		25.000
	151.000	149.000

Nederlandsche Participatie Maatschappij.

Kapitaal geplaatst bij oprichting.

	(× f 1.000)	
	Prioriteits- aandelen	Gewone aandelen
Herstelbank	215	5.150
Commerciële banken	91	2.164
Boerenleenbanken en spaar- banken	20	480
Levensverzekeringmaatschap- pijen	222	5.158
	548	12.952

Twentsche Investeringsmaatschappij.

Kapitaal geplaatst bij oprichting.

(× f 1.000)

	Prioriteits- aandelen	Gewone aandelen
Twentsche Bank	1	2.498
van Gelder		1
	1	2.499

(Voorts zijn er nog een aantal instellingen in het leven geroepen, welke hun bemiddeling verlenen o.a. bij het verstrekken van onderhandse geldleningen door institutionele beleggers bij kapitaalzoekende ondernemingen).

De beschikbaar gestelde bedragen zijn grotendeels afkomstig van de Staat en de commerciële banken, m.a.w. van geldscheppende instituten. Het publiek heeft voor nog geen 10 pCt bijgedragen. Van de institutionele beleggers hebben hoofdzakelijk de Rijksfondsen deelgenomen. De herkomst der beschikbaar gestelde gelden kan nl. als volgt worden weergegeven:

× f 1 miljoen

Staat	168
De Nederlandsche Bank	3
Commerciële banken	29,5
Rijksfondsen	75
Levensverzekeringmijnen en Pensioenfondsen	9
Spaarbanken	0,5
Publiek	25
Totaal (excl. dubbeltellingen)	310

Het zal wel nauwelijks toelichting behoeven, dat het smalle pad, waarvan hierboven sprake was, hiermede nog geen hoofdverkeersweg is geworden.

De beschikbaar gekomen kapitalen zijn toch wel uitermate bescheiden. Men vergelijkte ze slechts met de bedragen van f 1.000 mln en hoger, welke in de discussies over industrialisatie en bevolkingstoename worden genoemd.

J. BRANDS.
J. C. BREZET.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE DISCUSSIE OVER DE GOUDPRIJS.

Het pleidooi van de heer Wilkinson in „The Economist” van 9 dezer voor verhoging van de goudprijs — zie „E.-S.B.” van 20 dezer — is, zoals wel te verwachten was, niet zonder commentaar gebleven. In „The Economist” van 16 April jl. maakt de heer J. Lanner de volgende kanttekeningen bij de beschouwingen van de heer Wilkinson.

1. In zgn. „normale tijden” — waarin export en import in evenwicht zijn — is de verhouding tussen de prijzen van goederen en goud irrelevant. Tijdelijke verstoringen kunnen worden opgeheven door op het Internationaal Monetair Fonds te trekken; of deze trekkingsrechten voldoende groot zijn, acht Lanner een andere kwestie.

2. Dat een verhoging van de goudprijs inflatoir zou werken, moet niet worden toegeschreven aan de invloed op de liquiditeit van het Amerikaanse bankwezen. Het toestromende goud kan worden — en wordt — geneutraliseerd door sterilisatie door de Schatkist en het Federal Reserve System. Ook de waardestijging van de bestaande goudvoorraad kan gemakkelijk worden geneutraliseerd. De inkomensvermeerdering echter, welke een gevolg is van een exportsurplus, kan niet door zuiver monetaire maatregelen worden gecompenseerd, op welke wijze dit surplus ook wordt gefinancierd (uitgezonderd uiteraard, indien de financiering geschiedt door een equivalente vermindering van de binnenlandse uitgaven).

3. Een stijging van de goudprijs zal dus — hoewel resulterend in een vermindering van de kosten van de Marshall-hulp — geen verlichting voor de Amerikaanse belastingbetaler met zich brengen, tenzij de Regering bereid is de inflatie aan te moedigen.

4. Het idee van een algemene devaluatie t.o.v. het goud berust op twee veronderstellingen: a. de Verenigde Staten hebben een duurzaam exportsurplus t.o.v. de rest van de wereld; b. de Verenigde Staten blijven bereid grote hoeveelheden goud te absorberen. De heer Lanner merkt ten aanzien hiervan op, dat „the first is indeed a notion of despair and the second credits the U.S. Government with a high degree of insanity”.

De oplossing moet volgens Lanner worden gezocht in de richting van een — volgens hem te verzevenlijken — verandering in de productie- en consumptiestructuur in de Verenigde Staten en de rest van de wereld, zo mogelijk t.z.t. gepaard gaande met een devaluatie van een aantal valuta's t.o.v. de dollar. Het streven om in deze tijd van schaarste productieve krachten aan te wenden ter opvoering van de goudproductie en het goud daarna weer te begraven te Fort Knox, acht Lanner „too ridiculous to deserve consideration”.

DE WERELDPRODUCTIE EN -EXPORT VAN OLIËN EN VETTEN.

Het „United States Department of Agriculture” heeft geraamd, dat de wereldproductie van oliën en vetten uit de belangrijke plantaardige en dierlijke bronnen in 1948 iets minder dan 21 mln ton, uitgedrukt in olie-equivalent, bedroeg. Dit is iets meer dan in 1947, maar nog altijd 4 pCt minder dan de vooroorlogse wereldproductie. Het exportvolume der productielanden bedroeg iets minder dan 4 mln ton; dit is een kleine toename vergeleken met 1947, maar bedraagt nog slechts 61 pCt van het vooroorlogse exportvolume. Het exportvolume gedurende 1949 zal echter, naar men aanneemt, aanzienlijk groter zijn dan in 1948.

Wereldproductie en -export van oliën en vetten.

(olie of vetequivalent; in duizenden short tons)

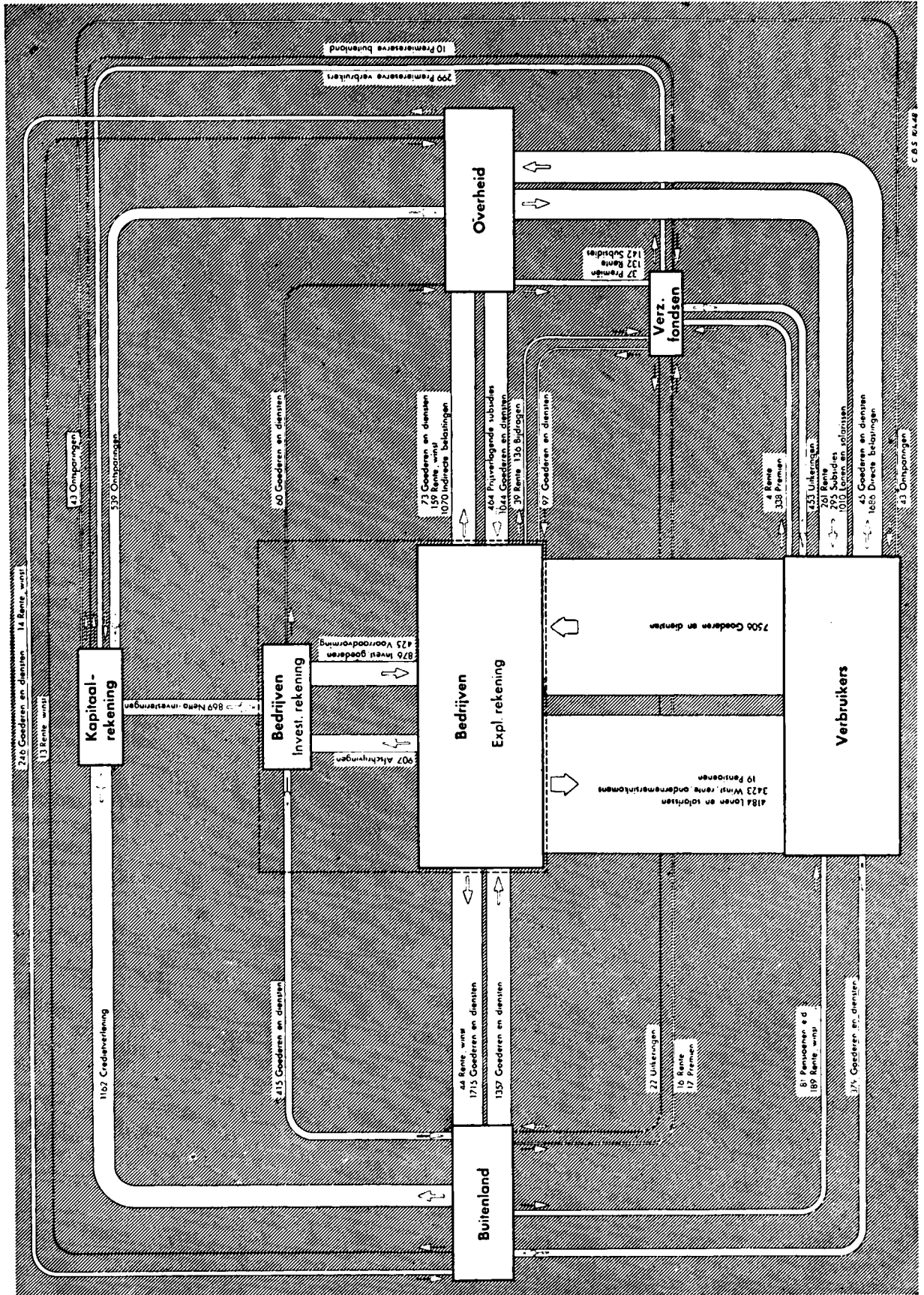
	Productie				Export		
	gem. 1935-'39	1946	1947	1948	gem. 1935-'39	1947	1948 ¹⁾
Eetbare plantaardige oliën	6.945	6.439	7.467	7.396	1.753	686	748
Palmoliën	2.705	1.481	2.179	2.218	2.205	1.655	1.657
Industrie-oliën	2.949	2.802	3.091	3.286	993	545	458
Dierlijke vetten	8.150	6.785	7.505	7.450	845	652	683
Visolieën	900	319	589	606	734	350	415
Wereldtotaal	21.649 ¹⁾	17.826 ¹⁾	20.831 ¹⁾	20.956 ¹⁾	6.530	3.888	3.961

¹⁾ schatting. Ontleend aan: „Record and Statistics” van 23 April 1949.

AANTEKENING.

DE NATIONALE JAARREKENINGEN VOOR NEDERLAND.

Hieronder wordt een grafiek afgedrukt, weergevende de nationale jaarrekeningen van Nederland voor 1946 (in miljoenen guldens), naar welke grafiek in het artikel onder bovengenoemde titel van Dr H. Rijken van Olst op blz. 332 van dit nummer is verwezen.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

n verband met de naderende maandultimo werd de geldmarkt in de afgelopen week langzamerhand krappere. De callgeldrente bleef weliswaar nog op $1\frac{1}{2}$ pCt gehandhaafd, maar de marktdisconto's voor schatkistpromessen vertoonden over de gehele lijn een stijging. Meispapier, dat in de meeste portefeuilles der geldmarktinstellingen ruim aanwezig is, werd tegen $1\frac{7}{16}$ pCt aangeboden, Junipromessen werden tegen $1\frac{3}{8}$ pCt aan het einde der week verhandeld, het schaars aanwezige Julipapier noteerde $1\frac{3}{16}$ pCt, terwijl alle langere termijnen practisch $1\frac{7}{16}$ pCt noteerden.

De koersstijging op de aandelenmarkt, welke reeds in de voorgaande week tot stilstand was gekomen, maakte in deze week plaats voor een geringe koersdaling. Vooral internationaal georiënteerde fondsen vertoonden lagere koersen, mede wellicht onder invloed van het prijsdalingsproces, dat zich nu duidelijk in de Verenigde Staten voltrekt, en wellicht het begin van een minder gunstige conjunctuur inluidt. De koersen van de typisch binnenlandse fondsen konden zich beter handhaven, met name onder invloed van de gunstige jaarverslagen, welke thans in een groot aantal worden gepubliceerd.

Toch geeft de stopzetting van Van Vollenhoven's Bierbrouwerij, welke door de Heinekens' Bierbrouwerij Mij en de Amstel Brouwerij wordt overgenomen, wel een duidelijk bewijs, dat de gunstige conjunctuur in deze bedrijfstak kennelijk voorbij is, en waaruit men tevens de conclusie zal mogen trekken, dat ook andere bedrijfstakken wellicht spoedig in een soortgelijke toestand zullen komen.

De staatsfondsenmarkt gaf in de afgelopen week geen belangrijke koersveranderingen te zien. Het lijkt, dat het rentepeil dus voorlopig weer is gestabiliseerd, terwijl niet de indruk bestaat, dat deze toestand door voortdurende steunaankopen van overheidswege is bereikt. Beleggingsvraag- en aankopen voor belastingdoeleinden oefenden blijkbaar een belangrijke stabiliserende werking op het koerspeil uit.

	14 April 1949	22 April 1949
A.K.U.	162 $\frac{1}{2}$	162
v. Berkel's Patent	114 $\frac{1}{2}$	112
Lever Bros. Unilever C. v. A.	244 $\frac{1}{2}$	239 $\frac{1}{2}$
Philips G. b. v. A.	227 $\frac{1}{2}$	223
Kon. Petroleum	298	290
H.A.L.	165	162 $\frac{1}{2}$
N.S.U.	162 $\frac{1}{2}$	161
H.V.A.	158	154 $\frac{1}{2}$
Deli Mij C. v. A.	143 $\frac{7}{8}$	147
Amsterdam Rubber	144 $\frac{1}{2}$	139
Internatio	183	189

STATISTIEKEN.

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal- voorraad	Buiteni. wissels	Disconto's en voor- schotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere credieten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.113,7
31 Mrt 1949	5.885,3	316,4	156,1	46,3	4.182,0	1.665,6
7 Apr. 1949	5.911,7	322,1	156,5	46,3	4.325,7	1.689,0
14 April 1949	5.914,3	331,7	155,3	39,7	4.228,9	1.721,2

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 25 April 1949.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f — Bijbank " — Agentsch. " 900,—	f. 900,— ¹⁾
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, onder 4°, van de Bankwet 1948)	"	"
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	"	1.800.000.000,—
Voorschotten { Hoofdbank f 137.446.495,94 ²⁾ in rek.-ert op onderpand { Bijbank " 245.245,69 (incl. beleningen) Agentsch. " 5.909.772,93		
	f 143.601.514,56	
Op effecten enz.	" 143.182.173,59 ²⁾	
Op goederen en celen ..	" 419.340,97	
	f 143.601.514,56 ²⁾	
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)	"	—
Boekvoering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	"	1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 439.146.714,60	
Zilveren munt enz.	" 5.907.741,43	
	f 445.054.456,03	
Papier op het buitenland f 135.891.480,—		
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	" 161.516.964,67	
Buitenlandse betaalmiddelen	" 5.325.957,49	
	f 302.734.402,16	
Vorderingen in guldens op vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen	"	219.968.263,—
Belegging van kapitaal, reserves, pensioenfonds en voorzieningsfonds	"	108.559.850,20
Gebouwen en inventaris	"	2.500.000,—
Diverse rekeningen	"	47.245.927,21
	f 4.569.665.313,16	
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefonds	" 12.759.703,05	
Bijzondere reserves	" 54.447.566,03	
Pensioenfonds	" 20.013.974,53	
Voorzieningsfonds, personeel in tijdelijke dienst	" 1.500.000,—	
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften) ..	" 106.093.640,—	
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte) ..	" 2.956.856,48,—	
Bankassigaties in omloop	" 266.870,27	
Rekening-courant saldo's		
's Rijks Schatkist	f 128.220.722,09	
's Rijks Schatkist bijzondere rekening	" 286.964.003,48	
Geblokkeerde saldo's	" 3.228.362,97	
Saldo's van banken in Nederland	" 55.848.424,88	
Vrije saldo's van vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen ..	" 334.984.926,58	
Andere vrije saldo's	" 444.616.014,20	
	f 1.253.862.454,20	
Crediteuren in vreemde geldsoort	" 59.338.508,34	
Diverse rekeningen	" 84.521.111,74	
	f 4.569.665.313,16	

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen²⁾ Waarvan aan Indonesië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99)

Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten

137.275.169,50

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal- voorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettings- kosten Duitland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
31 Mrt 1949	52.817	374.391	125.042	157.500	426.000
7 Apr. 1949	52.817	401.678	125.042	153.400	426.000
14 Apr. 1949	52.817	394.177	125.042	153.600	426.000
Data	Bankbil- jetten in circulatie	Deposito's			
		Totaal	Staat	Diversen	
26 Dec. 1946	721.865	63.455	765	62.693	
31 Mrt 1949	1.002.344	178.898	874	176.466	
7 Apr. 1949	1.045.053	180.853	750	178.695	
14 Apr. 1949	1.046.206	159.274	516	157.486	

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoe d bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmidde l en	Voorschotten in rek.ort (incl. bel.)	Bankbiljetten in omloop	Data	Saldo in rekening courant							
							's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Geblokkeerde saldo	Saldo van banken in Nederland	Vrije saldo van vreemde banken	Andere vrije saldo		
30 Dec. '46	700.875	4.434.786	100.186	153.109	2.744.151	30 Dec. '46								
14 Mrt '49	444.073	148.575	174.823	146.877	2.984.341	14 Mrt '49	190.775	250.497	3.879	31.387	349.774	329.021		
21 Mrt '49	444.228	130.972	213.930	143.146	2.956.056	21 Mrt '49	220.240	250.497	1.815	46.588	333.893	390.425		
28 Mrt '49	444.392	132.215	216.102	146.125	2.983.189	28 Mrt '49	216.232	250.497	15.346	29.686	342.998	399.213		
4 April '49	444.547	130.006	215.815	155.644	3.016.511	4 April '49	174.900	301.392	3.513	33.283	355.828	368.413		
11 April '49	444.704	131.392	216.056	156.829	2.995.059	11 April '49	185.390	301.392	3.496	25.673	359.774	392.710		
19 April '49	444.847	133.571	193.325	163.683	2.977.030	19 April '49	153.024	301.392	3.567	55.971	358.227	418.642		
25 April '49	445.054	135.891	166.843	143.602	2.956.856	25 April '49	128.321	286.964	3.228	55.848	334.985	444.616		

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goudvoorraad	Vorderingen o. h. buit. l. v. m. betalingsacc.	Tegoe d op het buitenland	Handelpapier op België en overzeesrechten	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt	Rekening-courant saldi		
							Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	28.136	11.042	427	9.986	303	414			
24 Mrt 1949	28.068	11.136	2.463	8.068	286	674			
31 Mrt 1949	28.069	11.426	2.432	0.121	450	671			
7 April 1949	28.089	11.433	2.621	9.161	330	645			
13 April 1949	28.068	11.143	2.668	9.059	231	623			
21 April 1949	27.863	10.766	2.663	18.234	228	650			

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
24 Mrt 1949	915	92.437	82.488	1.158	2.513	6.376
31 Mrt 1949	915	94.866	83.580	250	2.209	7.702
7 April 1949	915	94.000	84.470	575	2.023	5.849
13 April 1949	915	93.464	83.907	665	2.239	6.198
21 April 1949	915	91.511	83.275	218	1.810	5.307

DE JAVASCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal goud	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Zilveren tekenmunt en pasmunt	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering van Indonesië	Rekening-courant saldi		
						Diverse rekeningen (actief)	Bankbiljetten in omloop	Diverse rekeningen (passief)
31 Maart 1947	477.080	35.363	33.256	85.402	255.201			
23 Maart 1949	470.948	53.720	14.446	79.784	867.699			
30 Maart 1949	470.956	58.763	14.418	70.912	866.971			
6 April 1949	470.957	61.357	14.428	69.515	873.684			

Data	Diverse rekeningen (actief)	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Diverse rekeningen (passief)
			Van de Regering van Indonesië	Van anderen	
31 Maart 1947	81.527	453.816	—	503.718	11.304
23 Maart 1949	36.850	747.315	—	719.918	61.847
30 Maart 1949	36.334	747.907	—	713.816	62.576
6 April 1949	32.545	750.808	—	718.624	55.011

Muntbiljettencirculatie per 2 Maart 1949 f 878.318.149,—.
Muntbiljettencirculatie per 9 Maart 1949 f 882.321.146,—.
Muntbiljettencirculatie per 16 Maart 1949 f 880.679.302,50.

OVERZICHT DER LAATSTE VIER VERKORTE BALANSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK.
(in miljoenen guldens).

Actief	data	28-3-'49	4-4-'49	11-4-'49	19-4-'49	Passief	data	28-3-'49	4-4-'49	11-4-'49	19-4-'49
		Wissels, promessen en schuldbr ie ven in disconto	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾			— ¹⁾	Kapitaal	20,0	20,0
Wissels, schatkistpapier en schuldbr ie ven, door de Bank gekocht	—	—	—	—	Reservefondsen	12,8	12,8	12,8	12,8		
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	1.800,0	1.800,0	1.800,0	1.800,0	Bijzondere reserves	54,4	54,4	54,4	54,4		
Voorschotten in rekening-courant op onderpand (incl. beleningen)	146,1 ²⁾	155,6 ²⁾	156,8 ²⁾	163,7 ²⁾	Pensioenfonds	20,1	20,1	20,0	20,0		
Voorschotten aan het Rijk	—	—	—	—	Voorzieningsfonds personeel in tijdelijke dienst	1,5	1,5	1,5	1,5		
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	1.500,0	1.500,0	1.500,0	1.500,0	Bankbiljetten in omloop (oude uitgiffen)	107,3	106,9	106,7	106,3		
Munt en muntmateriaal:					Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiffe)	2.982,2	3.016,5	2.995,1	2.977,0		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	439,2	439,2	439,1	439,1	Bankassigaties in omloop	0,1	—	0,1	0,1		
Zilveren munt, enz.	5,3	5,4	5,6	5,7	Rekening-courant saldo's:						
Papier op het buitenland	132,2	130,0	131,4	133,6	's Rijks Schatkist	216,2	174,9	185,4	153,0		
Tegoe d bij correspondenten in het buitenland	210,2	210,0	210,6	187,8	's Rijks Schatkist, bijzondere rekening	250,5	301,4	301,4	301,4		
Buitenl. betaalmiddelen	5,9	5,8	5,5	5,5	Geblokkeerde saldo's	5,4	3,5	3,5	3,6		
Vorderingen in guldens op vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen	209,0	219,9	222,1	233,8	Saldo's van banken in Nederland	29,7	33,3	25,7	56,0		
Belegging van kapitaal, reserves, pensioenfonds en voorzieningsfonds	108,1	108,2	108,1	108,5	Vrije saldo's van vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen	343,0	355,8	359,8	358,2		
Gebouwen en inventaris	2,5	2,5	2,5	2,5	Andere vrije saldo's	399,2	368,4	392,7	418,7		
Diverse rekeningen	46,3	46,5	45,2	45,5	Crediteuren in vreemde geldsoort	65,6	57,8	59,7	60,0		
					Diverse rekeningen	95,8	95,8	88,1	82,7		
		4.604,8	4.623,1	4.626,9	4.625,7						

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen.
²⁾ Waarvan aan Indonesië (Wet van 15-3-1933 Staatsblad no. 99)

Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten

28-3-'49	4-4-'49	11-4-'49	19-4-'49
137,2	137,9	137,9	137,7

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaal-voorraad	Govt debts and Govt securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept	Gouden en Zilveren munten
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1	1,3
6 Apr. '49	0,2	1.299,2	1.300	1.260,8	39,4	4,0
13 Apr. '49	0,2	1.299,3	1.300	1.278,6	21,7	4,4
20 Apr. '49	0,2	1.299,3	1.300	1.280,6	19,6	4,4

ZWEEDSE RIJKS BANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Over-waarde goud	Eigen	Vreemd			
31 Dec. 1946	839	532	1.544	504	284	94	182
31 Mrt 1949	176	112	2.973	283	229	—	182
7 April 1949	176	111	3.063	267	244	—	182
14 April 1949	176	111	3.101	249	263	—	182

VERKEER EN VERVOER IN NEDERLAND.

Omschrijving	Eenheid	Maandgemiddelden			Oct. 1948	Nov. 1948	Dec. 1948	Jan. 1949
		1938	1947	1948				
Indexcijfer vervoer wilde binnenvaart		100	129	137	165	152	129	
Vervoer wilde binnenvaart	1.000 t.	917	1.180	1.256	1.514	1.396	1.181	
waarvan brandstoffen	260	334	307	340	340	269	248	
Wilde binnenvaart, prestatie	mill. t/km	127	164	179	204	189	162	
Indexcijfer eigen vervoer te water		100	90	120*	155	138*	103*	
Eigen vervoer te water	1.000 t.	700	629	840*	1.083	964*	719*	
Idem, prestatie	mill. t/km	45	43	57*	67	60*	51*	
Indexcijfer internat. binnenvaart (laadverm.)		100	35	45	49	43	48	46
Binnengekomen schepen	Aantal	6.146	1.860	2.692	3.170	2.589	2.817	2.270
Laadvermogen	1.000 t.	3.572	912	1.308	1.490	1.247	1.554	1.259
Lading	"	2.092	398	781	898	661	841	732
waarvan onder Nederlandse vlag	"	1.566	321	645	724	538	698	610
" " Belgische vlag	"	126	73	111	144	104	118	86
Vertrokken schepen	Aantal	6.082	1.923	2.703	3.207	2.798	2.391	2.632
Laadvermogen	1.000 t.	3.494	957	1.322	1.601	1.408	1.302	1.415
Lading	"	2.252	421	574	603	578	527	416
waarvan onder: Nederlandse vlag	"	1.559	310	425	433	395	384	277
" " Belgische vlag	"	229	80	96	126	132	111	97
Schepen in rechtstreekse doorvaart	Aantal	2.144	1.141	1.332	1.375	1.152	1.381	1.490
Laadvermogen	1.000 t.	1.427	798	941	926	825	956	982
Lading	"	1.051	386	526	471	384	442	491
waarvan onder: Nederlandse vlag	"	199	122	149	128	107	92	119
" " Belgische vlag	"	544	196	279	262	219	282	301
Indexcijfer zeevaart (inhoud)		100	42	55	58	54	60	57
Binnengekomen zeeschepen	Aantal	1.758	753	1.046	1.133	1.052	1.231	976
Bruto inhoud	1.000 R.T.	4.416	1.852	2.408	2.589	2.374	2.641	2.541
Idem, alleen geladen schepen	"	3.834	1.702	2.122	2.299	2.093	2.331	2.206
waarvan in lijnvaart	"	907	313	1.313	1.528	1.336	1.552	1.568
Vertrokken zeeschepen	Aantal	1.738	737	1.030	1.086	1.069	1.138	1.012
Bruto inhoud	1.000 R.T.	4.418	1.854	2.430	2.532	2.423	2.685	2.477
Idem, alleen geladen schepen	"	3.216	1.150	1.722	1.856	1.728	1.955	1.886
waarvan in lijnvaart	"	911	311	1.285	1.448	1.297	1.487	1.446
Goederenvervoer ter zee:								
Gelost bij invoer	1.000 t.	1.018	984	1.009	1.219	918	1.117	981
" " doorvoer	"	1.738	191	326	282	300	298	257
Geladen bij uitvoer	"	435	149	242	337	319	287	377
" " doorvoer	"	1.191	149	354	450	305	403	303
Indexcijfer goederenvervoer Ned. Spoorwegen		100	111	126	144	147	136	130
Goederenvervoer Ned. Spoorwegen, totaal	1.000 t.	1.215	1.344	1.526	1.753	1.787	1.654	1.584
waarvan grensoverschrijdend	"	420	262	313	371	409	365	371
Reizigerskilometers Ned. Spoorwegen	1 miljoen	285	565	576	548	513	513	498
Tonkilometers Ned. Spoorwegen	"	170	189	212	244	251	236	
Tramwegen, vervoerde reizigers	1 miljoen	21,2	47,0	43,3	42,5	40,2	40,9	
Interloc. autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	5,7	14,9	18,4	18,4			
Locale autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	4,4	9,8	13,5	13,7	14,2	14,7	
Indexcijfer verkeer op de rijkswegen		100	147	162	66	165	159	149
Sinachtoffers verkeersongevallen:								
Overleden	Aantal	65	80	74*	68	89	69	54
Ernstig gewond	"	368	612	610*	672	586	518	508
Licht gewond	"	918	506	632*	650	600	512	462
Idem, indexcijfers:								
Overleden	100	124	113*	105	137	106	83	
Ernstig gewond	100	164	163*	183	160	141	138	
Licht gewond	100	55	69*	71	65	56	50	
Luchtvaart (K.L.M.) ²⁾								
Tonkm (vracht, post en bagage)	1.000	250	2.072	3.347	3.782	3.670	3.859	1.802
Passagiers km	1 miljoen	4,8	34,8	53,9	58,3	53,3	50,5	25,8

1) Bunkermateriaal e.d. niet inbegrepen. 2) Excl. het West-Indië bedrijf en het Interinsulair bedrijf in Indonesië.

*) Voorlopig cijfer.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	7 April 1949.	31 Maart 1949
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 208.283.385,99	f 199.503.483,42
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 416.764,94	„ 768.517,65
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 331.146.489,43	„ 313.806.036,54
Voorschotten op ultimo Febr. 1949 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Vorderingen in rekening-courant op Indonesië	„ 1303.412.587,40	„ 1300.798.905,18
Suriname	„ 35.299.703,99	„ 35.299.703,99
Ned. Antillen	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 316.928.471,72	„ 316.977.713,67
Verplichtingen		
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V., verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 1.711.468.100,—	f 1.714.008.100,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 1.800.000.000,—	„ 1.800.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil) / 5.848,8 mln w.o. garantie Bretton Woods / 804 mln	„ 5044.800.000,—	„ 5060.200.000,—
Daggeldleningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 137.501.438,50	„ 137.701.835,—
Schuld op ultimo Februari 1949 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 37.089.030,69	„ 37.089.030,69
Schuld in rek.-courant aan: Indonesië	—	—
Suriname	—	—
Ned. Antillen	„ 1.149.652,09	„ 1.249.652,09
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 18.118.763,91	„ 9.939.522,57
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 366.668.072,28	„ 338.431.169,28
Andere staatsbedrijven	—	—
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 2026.877.180,67	„ 2037.338.481,84

FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
24 Mrt 1949	23.069	22.456	334	21.675
31 Mrt 1949	23.077	22.466	340	21.828
7 April 1949	23.075	22.466	303	21.597
Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	23.350
24 Mrt 1949	23.377	21.988	1.432	19.360
31 Mrt 1949	23.357	21.887	1.678	19.019
7 April 1949	23.423	21.531	1.116	19.311

Ter overname gevraagd:

Kleiner Belastingadviesbureau, Accountants- en/of Administratiekantoor

Bij voorkeur in centrum van het land; contacten aanwezig. Br. onder no. ESB 1406, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

BLIKMAN & SARTORIUS N.V.

gevestigd te Amsterdam.

UITGIFTE van

250 aandelen aan toonder

elk groot f 1000.— nominaal,

ten volle delende in de resultaten van het boekjaar 1949/50, aanvangende 1 Mei 1949, en volgende boekjaren.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor aandeelhouders, openstelt op:

VRIJDAG, 29 APRIL 1949

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,
bij haar kantoren te

AMSTERDAM, ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE

tot de koers van 110 pCt.,

op de voorwaarden van het prospectus dd 21 April 1949.

Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn verkrijgbaar bij de kantoren van inschrijving.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Amsterdam, 21 April 1949.

Beschikbare krachten

Een bekend

architect

met vele jaren praktijk, ook bekend met warmte- en lichttechniek, zag zich gaarne 2 dagen per week verbonden aan grote bankinstelling, winkelbedrijf of fabriek, voor verzorging van onderhoud, vernieuwingen, uitbreidingen harer gebouwen. Br. onder no. ESB 1404, bureau van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

Economisch-Statistisch Kwartaalbericht

Research-Uitgave van het
Nederlandsch Economisch Instituut

UIT DE INHOUD

VAN HET MAARTNUMMER:

De econ. toestand in Nederland, België, Indonesië, de Verenigde Staten en West-Duitsland.

De positie van de Sterlinglanden in het internationale betalingsverkeer.

Internationale geld- en kapitaalmarkten; kapitaalschaarste.

Prijzen van agrarische producten.

Jaarabonnementen f 6,50; voor abonné's „E.-S.B.” f 5,—
Telefoon 38040 — Rotterdam — Giro no. 8408

N.V. PHILIPS' TELECOMMUNICATIE INDUSTRIE
v/h Nederlandsche Seintoestellen-Fabriek
HILVERSUM

Alle Communicatie-apparatuur op het gebied van
Radio - Lijntelefonie - Automatische telefonie

**Nederlandsche
Handel-Maatschappij, N.V.**

DEVIEZENBANK

Hoofdkantoor: Amsterdam,
Vijzelstraat 32

Meer dan 100 kantoren in Nederland,
Azië en Afrika.

Londen — New York

VOORLICHTING OP FINANCIEEL
EN ECONOMISCH GEBIED

UITVOERING
VAN ALLE BANK- EN EFFECTENZAKEN

◆ **Vacatures** ◆

**De Nederlandsch-Indische
Escompto Maatschappij N.V.**

vraagt voor spoedige indiensttreding

een assistent-hoofdboekhouder

voor haar Hoofdkantoor te Batavia.

Middelbare schoolopleiding en gevorderde boekhoud-
kundige scholing vereist.

Sollicitaties met volledige gegevens en pasfoto worden
ingewacht aan het adres: Keizersgracht 573-575, Am-
sterdam-C.

BIJVERDIENSTE

Industrieel met privé-belangen in Binnen- en Buiten-
land zoekt

betrouwbaar administratief onderlegd

PERSOON

met commerciële aanleg, die één of twee uur per dag
beschikbaar heeft om privé-boekhouding bij te houden
en enkele privé-aangelegenheden te behandelen. Salaris
f 125.— per maand. Sollicitatie met pasfoto onder no.
E.S.B. 1401, Bur. v. d. bl., postbus 42, Schiedam.

Het N.V.V. vraagt voor zijn Wetenschappelijk
Bureau

een deskundig medewerker

op loontechnisch gebied (werkclassificatie, tarief-
systemen, merit-rating). Enige algemene econo-
mische kennis strekt tot aanbeveling. Uitvoerige
sollicitatie richten aan het N.V.V., P. C. Hoofd-
straat 174-180 te Amsterdam.

◆ **Beschikbare krachten** ◆

Alleenstaand heer, 37 jaar, pas gerepatrieerd
uit Indonesië, laatstelijk procuratiehouder bij
Cultuurmaatschappij, waaraan ruim 12 jaar ver-
bonden geweest;

wenst zich permanent in Ned. te vestigen,

zoekt behoorlijke functie

met gelegenheid tot initiatief-ontplooiing.

Flotte representatieve persoonlijkheid, goed sty-
list en organisator, gewend leiding te geven.
Prima referenties, 5-j. H.B.S., praktijkdiploma
boekhouden, Fr., D. en E., beheerst tevens Spaans.

Brieven aan W. G. van Eyndthoven, Maasstraat 189, Amsterdam.

**Economisch - Statistische
Berichten**

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Eho-
nomie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar,
voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de
tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese
gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonne-
menten kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd
per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzee-
dijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de
Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0.40 per mm. Contract-tarieven
op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare Krachten”
f 0.60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht
voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.